

Alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeiden tunnistaminen varhaiskasvatuksessa

Sarianne Karjalainen

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeiden tunnistaminen varhaiskasvatuksessa

Sarianne Karjalainen
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2024

Sarianne Karjalainen

Alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeiden tunnistaminen varhaiskasvatuksessa

Vuosi 2024 Sivumäärä 51

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää teemahaastattelun avulla, miten Espoon suomenkielissä varhaiskasvatuksessa tunnistetaan alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeet ja miten niihin puututaan. Tavoitteena oli löytää yksittäisten vastausten perusteella laajempi kokonaiskuva siitä, miten varhaiskasvatuksessa työskentelevät näkevät tuen tarpeiden tunnistamisen ja itse tuen toteutumisen onnistuvan varhaiskasvatuksen arjessa.

Opinnäytetyön tietoperusta koostui alle kolmevuotiaiden lasten varhaiskasvatuksesta sekä varhaiskasvatuksen tukitoimista. Opinnäytetyötä ohjasi laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Aineiston keräämisessä hyödynnettiin teemahaastattelua, sillä koin varhaiskasvatuksessa työskentelevien subjektiivisten kokemusten ja näkemysten olevan merkittäviä tietolähteitä tutkimuksen kannalta. Haastateltavia oli yhteensä kuusi: neljä varhaiskasvatuksen opettajaa sekä kaksi laaja-alaista varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Aineiston analysointimenetelmänä toimi deduktiivinen analyysi ja aineiston analysoinnissa hyödynnettiin monivaiheista analyysiprosessia.

Tutkimuksen tulokset olivat yhdenmukaisia kerätyn tietoperustan kanssa. Tulokset osoittivat, että keinoja alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeiden tunnistamiseen on olemassa, mutta niiden toteutumisessa resurssien merkitys on suuri. Tuen tarpeiden tunnistamisen kannalta havainnointi, yhteistyö ja pedagogiset työkalut olivat merkittävässä roolissa. Tukea oli mahdollista järjestää yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tukimuodot huomioiden, kunhan yhteistyö ammattilaisten ja vanhempien välillä oli sujuvaa ja resurssit riittäviä.

Kehittämisehdotuksiksi nousivat helposti käyttöön otettavat alle kolmevuotiaiden lasten kehityksen ja oppimisen havainnointi- ja arviointityökalut sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden toimintaohjeet huolen heräämisen varalle. Lisäksi vanhempien osallistamisen varmistaminen lapsen tuen tarpeiden tukemiseen esimerkiksi koulutusohjelmien ja tukiryhmien avulla voisi olla tarpeen.

Sarianne Karjalainen

Identifying the support needs of children under the age of three in early childhood education

Year

2024

Pages

51

The purpose of the study was to investigate, through thematic interviews, how the support needs of children under three years old are identified and addressed in Finnish-speaking early childhood education in Espoo, and how they are intervened. The aim was to find a broader understanding based on individual responses of how professionals in early childhood education perceive the identification of support needs and the implementation of support in their daily work.

The theoretical framework of the thesis consisted of early childhood education for children under three years old and support measures in early childhood education. The thesis was guided by a qualitative research method. Thematic interviews were used for data collection, as subjective experiences, and perspectives of professionals in early childhood education were considered significant sources of information for the study. Six participants were interviewed: four early childhood education teachers and two wide-ranging early childhood special education teachers. Deductive analysis was used as the data analysis method, and a multi-phase analysis process was employed.

The results of the study were consistent with the gathered theoretical framework. The results indicated that there are methods for identifying the support needs of children under three years old, but the significance of resources in their implementation is substantial. Observation, collaboration, and pedagogical tools played significant roles in identifying support needs. Support could be provided as general, intensified, or specialized support, considering pedagogical, structural, and care-related support forms, provided that collaboration between professionals and parents was smooth, and resources were sufficient.

Development suggestions included easily deployable observation and assessment tools for the development and learning of children under three years old, as well as guidelines for early childhood education staff in case of concern. Additionally, ensuring parental involvement in supporting the child's support needs, for example through training programs and support groups, could be necessary.

Keywords: early childhood education, early intervention, support measures, three-level support

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Alle kolmevuotiaiden varhaiskasvatus.....	7
2.1	Varhaiskasvatuksen määritelmä.....	7
2.2	Alle kolmevuotiaiden osallistuminen varhaiskasvatukseen.....	8
2.3	Alle kolmevuotiaiden kehitys ja pedagogiikka	8
2.4	Varhainen puuttuminen	10
3	Varhaiskasvatuksen tukitoimet	10
3.1	Tuen järjestämisen periaatteet	11
3.2	Tuen tarpeiden tunnistaminen	12
3.3	Kolmiportainen tuki.....	13
3.4	Tuen muodot.....	14
4	Opinnäytetyön toteutus	15
4.1	Tutkimustehtävä ja -kysymykset.....	15
4.2	Tutkimusmenetelmä	15
4.3	Aineistonkeruu ja -analyysi	16
5	Tutkimustulokset	23
5.1	Keinot tuen tarpeiden tunnistamiseen päiväkotiarjessa.....	23
5.2	Huolta herättävät tilanteet.....	25
5.3	Yleisimmät tuen tarpeet alle kolmevuotiailla	26
5.4	Tuen järjestäminen ja toteutuminen	28
5.5	Resurssien merkitys.....	31
5.5.1	Tuen tarpeiden määrä ja riittävyys	31
5.5.2	Tukipäätösten tekeminen ja vanhempien sitoutuminen yhteistyöhön	33
6	Johtopäätökset	34
7	Pohdinta	36
7.1	Eettisyys ja luotettavuus	37
7.2	Toteutuksen arviointi.....	38
7.3	Oppimiskokemukset.....	39
7.4	Kehittämisaжатukset	39
	Kuviot	44
	Taulukot	44
	Liitteet	45

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeiden tunnistaminen varhaiskasvatuksessa. Työskennellessäni varhaiskasvatuksen opettajana pohdin usein kollegoideni kanssa, milloin on riittävä syy huolen heräämiseen. Varhainen puuttuminen on erittäin tärkeää, mutta alle kolmevuotiaiden kanssa on myös pidettävä mielessä, että lapset kehittyvät hyvin eri aikaan. On siis varmasti pitkälti varhaiskasvatuksen henkilöstöstä ja yksikön toimintatavoista kiinni, miten ja millä herkkyydellä lapsen tuen tarpeisiin puututaan sekä millaisia tuen muotoja on mahdollista järjestää. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää teemahaastattelun avulla, miten Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa tunnistetaan alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeet ja miten niihin puututaan. Tavoitteena on löytää yksittäisten vastausten perusteella laajempi kokonaiskuva siitä, miten varhaiskasvatuksen henkilöstö näkee tuen tunnistamisen ja toteutumisen onnistuvan varhaiskasvatuksen arjessa.

Mitä pienemmistä lapsista on kysymys, sitä vähemmän löytyy tutkimuskirjallisuutta varhaisen tuen merkityksen ja vaikuttavuuden suhteen (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2022). Tilanne on varmasti lähiaikoina muuttumassa, sillä yhä pienempien lasten tuen tarpeisiin on alettu kiinnittämään entistä enemmän huomiota. Nykyään esimerkiksi lapsen puheen kehityksen haasteisiin pyritään puuttumaan entistä aiemmin vaikeuksia tunnistamalla ja niihin puuttumalla. Käynnissä olevassa KieLo-tutkimushankkeessa luodaan Suomeen uutta ryhmämuotoista puheen kehityksen varhaiskuntoutusmallia, jonka ohjaukseen pienten lasten vanhemmat voivat osallistua. Tukea annetaan siis heti, kun huoli lapsen puheen kehityksen ongelmista herää. Neuvolassa toteutettujen ikä-kausitarkastusten (10-18 kuukautta) yhteydessä selvitetään lapsen mahdolliset puheen kehityksen haasteet. Syytä on huolestua, jos lapsi ei esimerkiksi ymmärrä puhetta, osoittele tai näytä asioita, matki toimintaa tai kiinnostu ihmisistä tai ympäristöstään. (Sanapolku 2023.) Vaikka 1-vuotiaat kehittyvätkin taidoissaan eri tahtiin, näkee tutkimushanketta vetävä puheterapeutti Anu Martikainen, että varhaisella puuttumisella voidaan jopa kokonaan ehkäistä yksinkertaisimmat ongelmat (Nykänen 2023). Tutkimus nimittäin osoittaa, että esimerkiksi viiveet alle 1,5-vuotiaiden lasten esikielellisessä, eleitä sisältävässä kommunikoinnissa sekä puheen ymmärtämisessä ovat yhteydessä keskimääräistä suurempaan sosioemotionaalisten haasteiden riskiin myöhemmin lapsuudessa (Salminen & Salonen 2022, 222).

Opinnäytetyön tietoperusta koostuu alle kolmevuotiaiden varhaiskasvatuksesta ja varhaiskasvatuksen tukitoimista. Niissä käsitellään yleisesti varhaiskasvatusta määritelmänä, alle kolmevuotiaiden kehitystä ja pedagogiikkaa, varhaista puuttumista sekä tuen järjestämisen periaatteita, tuen tarpeiden tunnistamista ja erilaisia tuen muotoja. Nämä teemat tukevat varhaiskasvatuksen työntekijöille suoritettua haastattelua. Tietoperustan jälkeen käydään läpi

opinnäytetyön prosessia, jossa avataan tutkielmassa käytettyjä menetelmiä sekä aineistonkeruuta ja -analyysiä. Lopuksi tuodaan esille saadut tutkimustulokset ja johtopäätökset sekä pohditaan tutkimuksen lopputulemaa muun muassa eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmasta.

2 Alle kolmevuotiaiden varhaiskasvatus

Lapsen osallistuminen varhaiskasvatukseen ja sen myötä saatava tuki nähdään yleisesti merkityksellisenä lapsen varhaisvuosien kehityksen ja oppimisen, mutta myös myöhemmän koulu- ja elämäntien menestyksen sekä elämänhallinnan näkökulmasta (Karila 2016, 13). Tässä luvussa avataan varhaiskasvatuksen määritelmää ja alle kolmevuotiaiden kehitystä ja pedagogiikkaa. Lisäksi käsitellään varhaista puuttumista, jolla nähdään olevan suuri merkitys tuen toteutumisen ja onnistumisen kannalta.

2.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä

Varhaiskasvatus on merkittävä osa suomalaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Se on yhteiskunnallinen palvelu, jonka tehtävänä on tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, kasvua ja oppimista (Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540). Lisäksi se tukee huoltajien kasvatustyötä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. Lapsen tarpeiden mukaisen varhaiskasvatuksen järjestämisestä on vastuussa kunta. Järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. (Espoo 2022, 4-14.)

Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen Suomessa alkaa sen kuukauden alusta, jolloin lapsi täyttää 9 kuukautta. Keskimäärin lapset kuitenkin aloittavat varhaiskasvatuksen 1,5-2-vuotiaina. Lapsen osallistumisesta päiväkotiin päättävät lapsen vanhemmat tai muut huoltajat. (Helsingin kaupunki 2023.)

Varhaiskasvatus edistää lapsen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäisee syrjäytymistä. Lapsen osallisuus ja aktiivinen toimijuus yhteiskunnassa vahvistuu varhaiskasvatuksessa opittujen tietojen ja taitojen avulla. (Espoo 2022, 5.) Varhaiskasvatuslaki turvaa lapselle oikeuden saada suunnitelmallista ja tavoitteellista varhaiskasvatusta, jonka lähtökohtana on lapsen etu ja tarpeet, ja jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. (Opetushallitus 2022, 12-16.)

Ihmisen elämänkaaren näkökulmasta varhaiskasvatus muodostaa ainutlaatuisen ajanjakson, sillä lapsuudessa fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kehitys sekä oppiminen on nopeinta (Koilu, Siippainen & Eerola-Pennanen 2022). Varhaiskasvatuksella on siis suuri merkitys lapsen

senhetkisen elämän ja tulevaisuuden kannalta. Varhaiskasvatukseen osallistumisella on todettu olevan positiivisia vaikutuksia lapsen kielen sekä kognitiivisten ja sosioemotionaalisten taitojen kehitykselle. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistuneiden lasten on havaittu olevan muun muassa itsenäisempiä, keskittymiskykyisempiä, mukautuvampia ja yhteistyötaitoisempia kuin ne lapset, jotka eivät ole osallistuneet varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen aloittaminen alle kolmevuotiaana näyttäisi edistävän vaikuttavuutta. (Opetushallitus 2016, 4-5.)

2.2 Alle kolmevuotiaiden osallistuminen varhaiskasvatukseen

Tilastokeskuksen (2022) mukaan vuonna 2021 varhaiskasvatukseen on Suomessa osallistunut 230 600 lasta, joista 35 % ovat olleet alle 3-vuotiaita. Vuonna 2015 alle kolmevuotiaista lapsista vain 30 % on osallistunut varhaiskasvatukseen. Voidaan siis todeta, että alle kolmevuotiaiden osallistuminen varhaiskasvatukseen on selvästi yleistynyt viime vuosina. Tarkemmin tarkasteltuna vuotta 2021, 1-vuotiaista lapsista 38 % osallistui varhaiskasvatukseen, kun 3-vuotiaiden lasten osuus oli jo 83 % (Opetushallitus 2023a).

Jopa kansainvälisesti verrattuna Suomessa alle 3-vuotiaiden osallistumisaste varhaiskasvatukseen on hieman taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD-keskiarvoa korkeampi. Toisaalta muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomessa varhaiskasvatuksen osallistumisaste alle 3-vuotiailla on edelleen alhaisempi viime vuosien kasvusta huolimatta. (Tuononen 2021.) Koska noin joka kolmas lapsi varhaiskasvatuksessa on alle 3-vuotias ja tietoa taaperoikäisten tuen tarpeista, niiden tunnistamisesta ja toteutumisesta on vähän, antaa se tutkimuksen tekemiselle hyvät perusteet.

2.3 Alle kolmevuotiaiden kehitys ja pedagogiikka

Ikä kytkeytyy voimakkaasti kehitykseen ja kehitystasoon (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2022). Täten tietämys lapsen kehityksen etenemisestä, tiedoista ja taidoista sekä ominaisuuksista on välttämätöntä tuen tarpeiden selvittämisen prosessissa (Pihlaja & Viitala 2022). Mannerheimin lastensuojeluliiton (2023) mukaan lasten ikäkausiin kuuluu tiettyjä kehitysvaiheita. Vaikka kehityksen nopeus taaperoikäisillä vaihtelee yksilöllisesti, voidaan esimerkiksi 1-2-vuotiaille ja 2-3-vuotiaille luokitella tietyt kehitysvaiheet liittyen persoonallisuuteen, ajatteluun, puheeseen sekä sosiaaliseen, fyysiseen ja liikunnalliseen kehitykseen. Yleisesti alle kolmevuotiaana kehitys on erityisen monipuolista ja nopeaa (Salminen & Salonen 2022, 220). Toisaalta erilaiset kehityksen viivästymät ovat verrattain yleisiä varhaiskasvatuseikäisillä lapsilla (Neitola 2019, 25). Jos kehityksen havainnoidaan olevan yhdellä tai

useammalla osa-alueella jäljessä, on varmasti lapsen edun mukaista ottaa tämä huomioon ja tukea lasta varhaiskasvatuksen arjessa. Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja hyvinvoinnin näkökulmasta ei ole kestävä, että varhaiskasvatuksessa odotettaisiin lapsen kypsyvän tai kasvavan yli haasteistaan. (Salminen & Salonen 2022, 221.) Ammattitaitoisten ja tarkkasilmäisten aikuisten avulla on mahdollista muuttaa kehityksen suuntaa ja saada aikaan ennustamattoman suuria vaikutuksia (Sajaniemi 2019, 8).

On kuitenkin huomioitava, että liian tiukasti ikänumeroihin sidotut odotukset vain kaventavat lasten toimintamahdollisuuksia, sillä kaikki lapset eivät etene synkronoidusti kronologisen iän kanssa (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2022). Lisäksi lapsen tarpeet ja toiminta voivat muuttua nopeastikin (Hujala & Turja 2020). Myös tulkinnat lapsen kehityksestä ja oppimisesta vaihtelevat suuresti varhaiskasvatuksen henkilöstön näkemysten ja asiaan liittyvän osaamisen kannalta (Karila 2019, 11). Liian matalat tai korkeat tavoitteet tai odotukset lapsen kehityksen ja oppimisen osalta johtavat siihen, etteivät varhaiskasvatuksen pedagogiikka sekä kasvu- ja oppimisympäristö vastaa lapsen tarpeita (Neitola 2019, 26).

Alle kolmevuotiaiden varhaiskasvatus on ollut perinteisesti hoitopainotteista, mutta varhaiskasvatuslain (540/2018) uudistusten myötä varhaiskasvatuksen opetuksen, kasvatuksen ja hoidon muodostamassa kokonaisuudessa on alkanut painottumaan erityisesti pedagogiikka. Pieni lapsi oppii parhaiten tekemällä, ja luontaisin oppimisen muoto onkin leikkiminen. Lapsilähtöinen ja suotuisa kehityksellinen ympäristö edistää pienen lapsen myönteistä kehitystä ja varhaista oppimista. Tämä pitää sisällään lapsen yksilöllisyyden ja temperamentin huomioon ottamisen sekä runsaan tilan tarjoamisen oppimiselle ja leikille. (Hujala & Turja 2020.)

Pedagogisen toiminnan keskiössä lapsi on nähtävä niin yksilönä kuin ryhmän jäsenenä. Toiminnan toteuttaminen vaatii laaja-alaista suunnitelmallisuutta ja arviointia joka tasolla. (Pakanen 2019, 5.) Pedagogiikan tulisi ilmetä jokaisessa päivän tilanteessa. Lasten arki varhaiskasvatuksessa tulisi siis rakentaa sellaiseksi, että se tukee varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esitettyjä tavoitteita, painotuksia ja arvolähtökohtia. (Karila 2019, 10.) Lisäksi päivittäiset pedagogiset käytännöt tulisi ajatella dynaamisena vuorovaikutuksena, sillä alle kolmevuotiaan lapsen suhde varhaiskasvatuksen henkilöstöön on keskeistä pedagogisen toiminnan toteutumisen kannalta. Taaperoikäinen lapsi tarvitsee merkityksellisen kiintymyssuhteen varhaiskasvattajaansa, sillä kiintymysteorian näkökulmasta läheiset, lämpimät ja reagoivat ihmissuhteet tarjoavat perustan lapsen turvallisuuden tunteelle. Tällöin lapsi rohkaistuu tutkimaan ympäristöään, joka edesauttaa uuden oppimista. (Barata, Barros, Cadima, Coelho & Nata 2020, 10.) Pedagogisessa toiminnassa on otettava huomioon myös lasten mielenkiinnon kohteet ja eri taidon- ja tiedonaloihin liittyvät oppimisen alueet, joita ovat ilmaisen monet muodot, kielten rikas maailma, tutkin ja toimin ympäristössäni, minä ja meidän yhteisömme sekä kasvan, liikun ja kehityn (Kola-Torvinen 2019, 14).

2.4 Varhainen puuttuminen

Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan oikea-aikaista, ennaltaehkäisevää ja korjaavaa toimintaa lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukemiseksi (Högström 2020, 5). Sen voidaan nähdä sisältävän kolme eri vaihetta, joita ovat huolen tunnistaminen, huolen puheeksi ottaminen sekä korjaavat toimenpiteet (Eriksson & Rautava 2005, 8-10). Varhaisen puuttumisen avulla lapsen tarvitsemat tukitoimet aloitetaan heti huolen herättyä ja tuen tarpeen havaittua. Tämä helpottaa lapsen kokemia haasteita ja ongelmia sekä parantaa elämänlaatua ehkäisten vaikeuksien kasaantumista. (Högström 2020, 5.) Varhaisen puuttumisen hyödyt ulottuvat jopa yhteiskuntatasolle asti, sillä mitä aikaisemmin ongelmiin puututaan, sitä enemmän taloudellista hyötyä siitä on myös yhteiskunnalle (Kuikka 2005, 23).

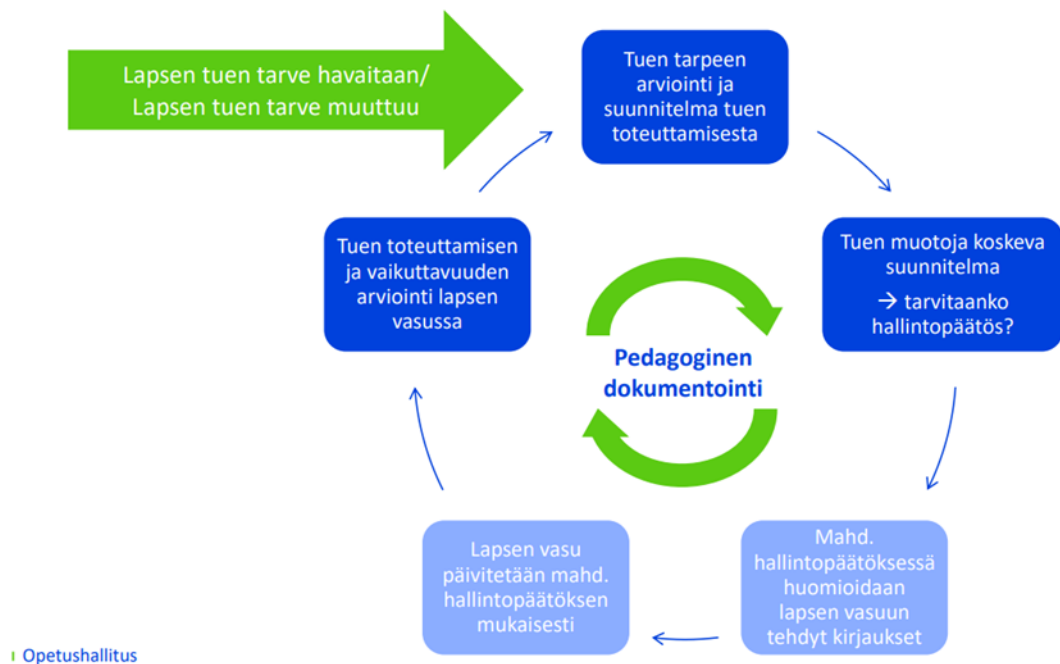
Varhaisessa puuttumisessa keskeinen työväline on yksilön, tässä tapauksessa varhaiskasvatuksessa työskentelevän kokema subjektiivinen huoli lapsesta. Pienenkin huolen ilmetessä yhteys otetaan lapsen huoltajiin. Lisäksi monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa esimerkiksi lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa. Varhaisen puuttumisen onnistumisessa on keskeistä tuen tarjoamisen lisäksi lapsen omien voimavarojen tukeminen. (Kuikka 2005, 7-10.)

3 Varhaiskasvatuksen tukitoimet

Vaikka lapsen tulee ensisijaisesti saada olla lapsi, ei varhaiskasvatuksessa voida ummistaa silmiä lapsen tuen tarpeilta (Neitola 2019, 26). Varhaiskasvatuslaissa säädetään lapsen oikeudesta tukeen, tuen toteutumiseen, tukipalveluihin ja tuen tarpeen arviointiin varhaiskasvatuksessa (Heiskanen & Syrjämäki 2022). Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea varhaiskasvatuslain säätämällä tavalla. Tuki voi sisältää niin pedagogisia, rakenteellisia kuin hoidollisiakin tuen muotoja. Oikea-aikainen, yksilöllisesti kohdennettu ja lapsen tarpeiden mukainen tuki edistää lapsen oppimista, kehitystä ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista. Tuki järjestetään inklusiivisesti osana päivittäistä varhaiskasvatusyksikön toimintaa. (Opetushallitus 2022, 58-64.) Tuen tarpeiden huomioimisessa varhaiskasvatuksen laadulla on merkittävä rooli. Lapsen tuen toteutuminen edellyttää sitoutumista, osaamista ja toimivia rakenteita. (Heiskanen & Syrjämäki 2022.) Tuen toteutumisen lähtökohtia ovat laadukas pedagoginen toimintaympäristö sekä kattavat erityispedagogiset menetelmät (Heiskanen ym. 2021). Lapsen tuki tulee arvioida vähintään kerran vuodessa ja kaikki tukeen liittyvät asiat on kirjattava lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023).

3.1 Tuen järjestämisen periaatteet

Lapsella on oikeus saada tukea varhaiskasvatuksen järjestäjältä riippumatta (Espoo 2022, 15). Lapsen tarpeita vastaavaa tukea tulee pitää toimintaa ensisijaisesti ohjaavana periaatteena. Tuen tulee olla tutkimusperustaista, systemaattista ja vaikuttavaa. Jotta nämä edellytykset saavutetaan, tulee tuen pohjautua lapsen tunnistettuihin tarpeisiin, systemaattiseen tuen suunnitteluun sekä yhteiseen sitoutumiseen tuen toteuttamiseksi lapsen arjessa. Lisäksi pedagogisen arvioinnin on oltava katkeamatonta, sillä tällöin tukea on mahdollista kehittää vastaamaan lapsen muuttuvia tarpeita. (Pihlaja & Viitala 2022.) Tuen toteuttaminen on prosessi, jossa pedagoginen dokumentointi on jatkuvasti läsnä (kuvio 1). Tuen tarpeet, tavoitteet, menetelmät sekä tuen toteuttamisen ja vaikuttavuuden arviointi kirjataan selkeästi lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan (Opetushallitus 2023b).

Kuvio 1: Tuen toteuttamisen prosessimaisuus (Opetushallitus 2023c).

Huoltajiin tulee olla ensisijaisesti yhteydessä, jos huoli lapsen kehityksestä, hyvinvoinnista tai oppimisesta herää. Varhaiskasvatuksen henkilöstö pyrkii yhdessä lapsen vanhempien kanssa pohtimaan lapsen tuen tarvetta ja muodostamaan käsityksen tarpeellisista tukitoimista. Vanhemmilla on siis merkittävä rooli lapsen tuen suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. (Ahonen 2017.) Huoltajien osallisuus tuen suunnittelussa on myös kirjattuna varhaiskasvatuslakiin (Pihlaja & Viitala 2022).

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää tuen järjestämisen käytännöistä, toteuttamisesta, toimintatavoista ja arvioinnista (Opetushallitus 2022, 58). Lisäksi varhaiskasvatuksen

erityisopettajaa pidetään keskeisenä asiantuntijana lapsen tuen tarvetta määriteltäessä, toimintaa suunniteltaessa ja sitä arvioitaessa (Ahonen 2017). Tuki toteutetaan aina inklusiivisesti osana varhaiskasvatuksen toimintaa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023). Koska valtakunnallisella tasolla varhaiskasvatussuunnitelman perusteet antavat kunnille paljon vastuuta ja vapautta tuen järjestämisestä, eivät tukimuodot ole yhteneväisiä varhaiskasvatuksessa (Högström 2020, 15).

Vaikka tuen järjestämiselle on kirjattukin omat periaatteensa, ei se takaa lapsen tuen toteutumista. Esimerkiksi Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) selvityksen mukaan tuen saaminen alle kolmevuotiaiden lasten ryhmän pedagogisessa toiminnassa ei läheskään aina toteudu (Salminen & Salonen 2022, 219-220). Syitä tähän ovat muun muassa henkilöstövaje lapsiryhmässä, puutteet henkilöstön osaamisessa sekä runsas henkilöstön vaihtuvuus. (Högman 2020, 16.) Lisäksi lapsiryhmässä saattaa olla monta tukea tarvitsevaa lasta, joiden tuen tarpeet ovat erilaisia sekä tuen tasot vaihtelevia. Tuen tarjoaminen myös painottuu näin pienillä usein konsultaatioon lapsen tukemisen käytänteiden mallintamisen sijaan. (Salminen & Salonen 2022, 220.)

3.2 Tuen tarpeiden tunnistaminen

Vastuu lapsen tuen tarpeen havaitsemisesta kuuluu varhaiskasvatuksen henkilöstölle (Ahonen 2017). Tuen tarpeita selvitetessä on oltava erittäin huolellinen, sillä se muodostaa pohjan onnistuneelle pedagogiselle suunnittelulle sekä tuen toteuttamiselle (Pihlaja & Viitala 2022). Tiedonhankinta varhaiskasvatuksessa perustuu pitkälti havainnointiin (Hujala & Turja 2020). Tuen tarpeiden tunnistamisen apuna voidaan käyttää erilaisia arviointimenetelmiä, kuten systemaattista havainnointia, testausta tai erilaisia seurantamateriaaleja (Pihlaja & Viitala 2022).

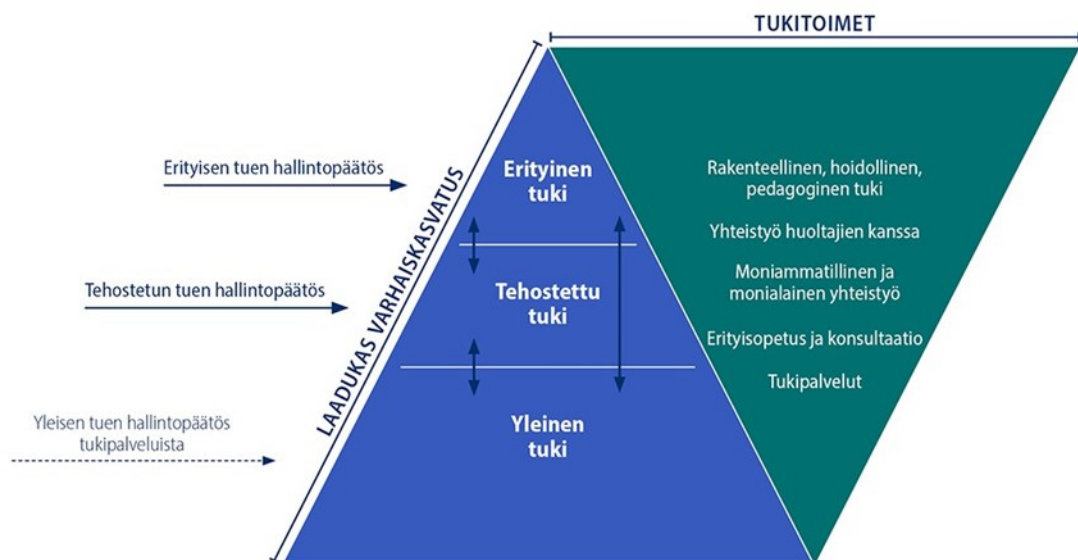
Tuen tarpeen laajuuden määrittäminen saattaa olla hyvinkin vaikeaa, sillä lapsen oppimisen ja kehityksen haasteet kytkeytyvät aina ympäristöön ja kontekstiin, jossa eletään ja toimitaan (Heiskanen ym. 2021, 13). Lapsen tuen tarpeita kartoittaessa on siis välttämätöntä tarkastella opetuksellisten ja kasvatuksellisten tuen tarpeiden luonnetta pelkkien lapseen liittyvien tekijöiden sijaan. Esimerkiksi pedagogiset tekijät, kuten vuorovaikutustavat, oppimisympäristö ja ryhmäjaot vaikuttavat siihen, miten tuen tarpeet ilmenevät ryhmässä. Ei siis voida vedota vain lapsen yksilöllisiin tekijöihin, kuten käyttäytymiseen, oppimistapoihin tai diagnooseihin, joilla perustella tuen tarve. (Pihlaja & Viitala 2022).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan lapsen tuen tarpeen ilmenevän sosiaalisen, fyysisen, motorisen, emotionaalisen, kognitiivisen, kielellisen tai muun kehityksen tai

oppimisen osa-alueella. Tilastojen perusteella lapset tarvitsevat eniten tukea kielen ja sosio-emotionaalisen kehityksen ongelmien vuoksi. (Neitola 2019, 25.)

3.3 Kolmiportainen tuki

Kolmiportainen tuki muodostuu yleisestä, tehostetusta ja erityisestä tuesta (kuvio 2). Tuki arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti eikä tehostetun tai erityisen tuen edellytyksenä ole se, että lapsi on saanut ensin muulle tasolle kuulunutta tukea. (Opetushallitus 2022, 62.) Kolmiportainen tuki parantaa lapsen tuen jatkumoa sekä tiedonsiirtoa varhaiskasvatuksesta eteenpäin (Högström 2020, 15).

Kuvio 2: Varhaiskasvatuksessa toteutettava tuki (Aila 2022).

Yleinen tuki on osa varhaiskasvatuksen perustoimintaa ja se koskee kaikkia varhaiskasvatuslain piirissä olevia lapsia (Heiskanen & Syrjämäki 2022). Se on ensimmäinen keino, jolla vastata lapsen tuen tarpeeseen. Se muodostuu yksittäisistä tuen muodoista, kuten yksittäisistä pedagogisista ratkaisuista. Tuki on pääsääntöisesti lyhytkestoista tai määräaikaista. (Opetushallitus 2022, 62.) Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöksen antamista, ellei lapsi tarvitse yksilöityä varhaiskasvatuslain 15 c §:ssä säädettyjä tukipalveluita (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023).

Tehostettua tukea on annettava lapselle yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna, jos yleinen tuki ei riitä. Tuki on yksilöllisempää ja intensiteetiltään voimakkaampaa kuin yleinen tuki. Tukea annetaan joko lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana lapsen tarpeiden

mukaisesti. Tehostettu tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutetuista useista tuen muodoista. (Opetushallitus 2022, 63.) Lisäksi hallintopäätös tehdään aina tuesta ja sen aikana tarvittavista tukipalveluista, kuten erityisopettajan opetuksesta tai avustamispalveluista. Tuen aloittaminen ei edellytä diagnoosia tai kuntoutusta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023.)

Erityistä tukea tulee antaa lapselle, jos yleinen tai tehostettu tuki ei riitä. Tuen on oltava yksilöllisesti suunniteltua. Erityistä tukea on mahdollista antaa kehityksen viivästyisestä, vammasta, sairaudesta tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen kehityksen ja oppimisen tuen tarpeesta johtuen. Tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettava tuen taso ja se muodostuu useista tuen muodoista sekä tukipalveluista. Erityinen tuki on kokoaikaista ja jatkuvaa sekä siitä tehdään hallintopäätös. (Opetushallitus 2022, 63.) Tuen aloittaminen ei edellytä diagnoosia, kuntoutustarvetta tai aikaisempaa tehostetun tuen antamista (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023).

3.4 Tuen muodot

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen muodot ovat käytettävissä niin yleisessä, tehostetussa kuin erityisessäkin tuessa. Tuen muodot jaotellaan pedagogisiin, rakenteellisiin ja hoidollisiin tukitoimiin (Kuvio 2). Tuen muotojen tulee olla lapsen tuen tarpeen ja edun mukaisia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023.)

Pedagoginen tuki on varhaiskasvatuksessa useimmiten annettu tukimuoto. (Salminen & Salonen 2022, 224). Siihen lukeutuvat muun muassa toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023). Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi lapselle luotua selkeää ja ennakoitavaa päivärytmiä sekä toistuvia toimintoja, joissa tuki toteutuu osana vertaisryhmää. Lisäksi lasta voidaan vaikkapa tukea sensitiivisillä ja saavutettavilla kommunikointi- ja vuorovaikutustavoilla. (Opetushallitus 2023b.) Esimerkiksi, jos lapsella on vaikeuksia puheen tuottamisen tai itsensä ilmaisemisen kanssa, voi pedagogisena tukimuotona toimia erilaiset kuvat, tukiviittomat tai kommunikaatiokansio (Ahonen 2017).

Rakenteellisiin tuen muotoihin kuuluvat muun muassa lapsiryhmän ja henkilöstön mitoittamiseen sekä rakenteeseen liittyvät ratkaisut ja niiden muuttaminen lasten tuen tarpeiden mukaan. Lasten tarvitsemia rakenteellisia tukia voivat olla erilaisten apuvälineiden käyttäminen, tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä pien- tai erityisryhmät. (Opetushallitus 2022, 64.) Toisinaan lapsen tuen tarve voi edellyttää esimerkiksi varhaiserityisopettajan kokoaikaista toimintaa osana lapsiryhmää (Ahonen 2017).

Hoidollisen tuen muodot liittyvät menetelmiin ja toimintatapoihin, joilla lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen vastataan. Esimerkiksi lapsen terveydenhoidolliset tarpeet, kuten lääkitykseen, ruokavalioon tai liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. (Opetushallitus 2022, 64.)

4 Opinnäytetyön toteutus

Tässä luvussa käsittelen opinnäytetyön toteutuksen prosessimaisuutta. Ensin käyn läpi tutkimustehtävän ja -kysymykset, jonka jälkeen esittelen hyödyntämäni tutkimusmenetelmät. Lopuksi avaen suorittamaani aineistonkeruuta ja -analyysiä esimerkkien avulla.

4.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on saada vastauksia siihen, kuinka Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa tunnistetaan alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeet ja miten niihin puututaan. Tavoitteena on löytää yksittäisten vastausten perusteella suurempi kokonaiskuva siitä, miten varhaiskasvatuksen henkilöstö näkee kyseisen aiheen toteutuvan varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuskysymyksiä ovat:

1. Miten alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeet tunnistetaan?
2. Millaisissa tilanteissa huoli yleensä herää?
3. Millaisia tuen tarpeita alle kolmevuotiailla on?
4. Millaisia tuen muotoja on mahdollista järjestää?

4.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen avulla. Päädyin tähän menetelmään, sillä koen varhaiskasvatuksessa työskentelevien subjektiivisten kokemusten ja näkemysten olevan merkittävä tietolähde tutkimuksen kannalta. Lisäksi opinnäytetyön aiheesta löytyy melko vähän kirjallisuutta, joka vastaisi suoraan tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuksen teossa on hyödynnetty puolistrukturoitua haastattelumenetelmää eli teemahaastattelua. Päädyin tutkimusmenetelmän valinnassa haastatteluun, sillä se on joustava

menetelmä, joka sopii moniin tutkimustarkoituksiin. Suora kielellinen vuorovaikutus tutkittavan kanssa luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa. Aiheiden järjestystä voi säädellä ja haastattelun aikana on mahdollista selvittää vastauksia sekä syventää saatavia tietoja esimerkiksi lisäkysymysten tai pyydettyjen perustelujen avulla. Teemahaastattelussa haastattelu on kohdennettu tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan (Liite 2). Koska haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa, vapauttaa se pääosin haastattelua tutkijan näkökulmasta ja tuo samalla tutkittavien äänen kuuluviin. Teemahaastattelu ottaa myös huomioon ihmisten tekemien tulkintojen ja antamien merkitysten keskeisyyden. (Hirsjärvi & Hurme 2022.)

4.3 Aineistonkeruu ja -analyysi

Tutkimuksen kohderyhmänä toimii Espoon suomenkielisen varhaiskasvatuksen henkilöstö, jolla on kokemusta alle kolmevuotiaiden lasten kanssa työskentelemisestä. Haastattelun osallistujien löytämisessä yritettiin hyödyntää Espoon kaupungin varhaiserityiskasvatuksen koordinaattoreiden antamia suosituksia. Suosituksia tuli kuitenkin vain yksi, joten loput haastateltavista hankin itse ottamalla yhteyttä Espoon eri päiväkoteihin sähköpostitse. Haastateltavia tutkimukseen valikoitui kuusi: neljä varhaiskasvatuksen opettajaa sekä kaksi laaja-alaista varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Tutkimuksen kohteena toimi yhteensä yhdeksän päiväkotia ympäri Espoota. Päiväkotien lukumäärään vaikuttaa se, että laaja-alaiset varhaiskasvatuksen erityisopettajat työskentelevät useammassa kuin yhdessä päiväkodissa. Ennen aineistonkeruuta tutkimukselle haettiin tutkimuslupa Espoon kaupungilta sekä haastateltaville lähetettiin lomake, jossa he suostuvat osallistumaan tutkimuksen aineiston tuottamiseen. Aineistonkeruu aloitettiin vasta Espoon kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämispäällikön hyväksymän tutkimusluvan ja haastateltavien hyväksymien suostumuslomakkeiden jälkeen.

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruu ei ole luonteeltaan pelkkää tiedon esille kaivamista vaan myös vuorovaikutusta tutkimuksen kohteena olevien ihmisten kanssa. Aineiston analyysi kytkeytyy kiinteästi aineiston hankintaan. Analyysin laatu on kiinni omista kyvyistä tutkijana tulkita sekä ymmärtää tutkittavaa ilmiötä. Aineiston keruu- ja analyysivaiheet kulkevat osin limittäin, joten tutkimusprosessin kulun kuvaaminen ei ole yksinkertaista. (Puusa & Juuti 2020.)

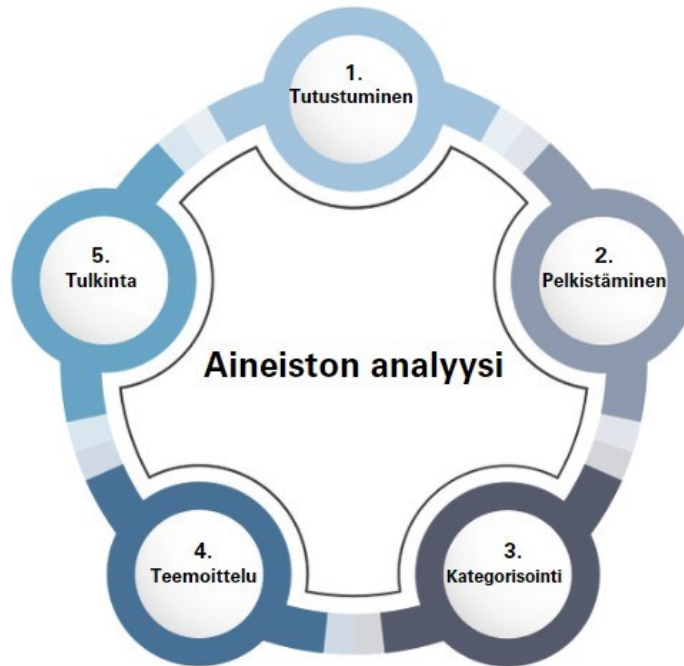
Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti aineistoa on kerätty useissa eri vaiheissa kirjallisten lähteiden ja videohaastattelujen avulla. Tietoperustassa on hyödynnetty pääosin internetistä löytyviä lähteitä. Videohaastattelut on suoritettu Teams'in välityksellä ja ne on tallennettu OneDrive-pilvipalveluun. Aineiston hankinnan jälkeen laadullisen aineiston analysointi on jatkunut aineistoa monta kertaa läpi kuuntelemalla ja lukemalla sekä aiheesta lisää tietoa etsimällä tutkimusten ja aihetta käsittelevien teorioiden avulla. Kaikki haastattelut on litteroitu

Wordiin. Alustavan kokonaiskuvan hahmotuttua litterointien jälkeen haastatteluista kerätty aineisto on pilkottu eri kategorisiin osiin havaintoja luokittelemalla. Aineiston eri kategorioista saatujen tietojen ja muistiinpanojen mukaan on koottu uusi aineisto, joka on mahdollisimman selkeässä ja tiiviissä muodossa. Täten johtopäätösten tekeminen tutkimuksen lopputulemaan varten on ollut helpompaa. Lopuksi on varmistettu, että aineistosta on osattu nostaa kaikki olennainen esiin tutkimuksen tavoitteet huomioiden.

Aineiston analyysimenetelmänä toimii deduktiivinen analyysi, sillä aineiston analyysi on teorialähtöinen ja perustuu jo olemassa olevaan malliin. Deduktiivisessa analyysissä lähdetään liikkeelle ennalta määritellyistä käsitteistä ja teoreettisesta viitekehystä, joille pyritään aineistosta löytämään näyttöä. Teoria on siis luotu ennen aineiston analysointia ja teoriaa testataan soveltamalla sitä aineistoon. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

Aineisto analysoidaan tutkimuskysymysten perusteella (taulukot 1-4). Aineiston analysoinnissa on hyödynnetty monivaiheista analyysiprosessia, johon kuuluvat litteroituun aineistoon tutustuminen, pelkistäminen, kategorisointi, teemoittelu sekä tulkinta (kuvio 3). Alustava tulkinta ylä- ja alaluokan välisestä suhteesta on tärkeä prosessin vaihe, sillä se luo ymmärrystä tutkitavasta aiheesta. Kaikkia vaiheita on esiintynyt analysoinnissa samanaikaisesti ja tulkintaa on tapahtunut koko prosessin ajan. Vaiheet eivät siis välttämättä seuraa toisiaan kronologisesti, vaan eri vaiheista voidaan palata aiempiin vaiheisiin. Lisäksi aineiston analyysin tavoitteena on ollut kuvailun ja tulkitsemisen lisäksi myös ymmärtää tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä. (Puusa & Juuti 2020.)

Kuvio 3: Aineiston analyysiprosessi.

Taulukko 1: Analyysiprosessi-esimerkki tuen tarpeiden tunnistamisesta

Tutkimukselle oleellinen kohta aineistosta	Pelkistäminen	Kategorisointi	Teemoittelu	Alustava tulkinta ylä- ja alaluokan suhteesta
“Havainnoidaan, miten se lapsi toimii missäkin tilanteessa, missä mahdollisesti tarvii apua ja tukea.”	Lapsen toimintaa sekä tuen ja avun tarvetta havainnoidaan eri tilanteissa	Havainnointi	Tuen tarpeiden tunnistaminen	Lapsen tuen tarpeita tunnustetaan havainnoimalla
“No sitte tietenkin kollegoiden tuki, että kysymällä, sit meil on laaja-alaisen erityisopettajan tuki käytössä ja kieli- ja kulttuuriohjeiden tuki.”	Yhteistyö kollegoiden ja muiden varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattilaisten kanssa	Monialainen yhteistyö	Tuen tarpeiden tunnistaminen	Lapsen tuen tarpeiden tunnistamisessa hyödynnetään monialaista yhteistyötä

Taulukko 2: Analyysiprosessi-esimerkki huolta herättävistä tilanteista

Tutkimukselle oleellinen kohta aineistosta	Pelkistäminen	Kategorisointi	Teemoittelu	Alustava tulkinta ylä- ja alaluokan suhteesta
"No ihan sellaiset niinku lapsen vuorovaikutustaidot, miten hän tulee kontaktiin aikuisten tai muiden lasten kanssa."	Lapsen vuorovaikutustaidot; kontakti aikuisten ja muiden lasten kanssa	Kontaktin ottaminen	Tilanteet, joissa huoli yleensä herää	Huoli lapsesta yleensä herää, jos hän ei ota kontaktia aikuisiin tai muihin lapsiin
"Sitten ihan tällaiset omatoimisuustaidot, niinkun kyky esimerkiksi omatoimiseen syömiseen, pukemiseen ja leikkimiseen."	Lapsen kyky syödä, pukea ja leikkiä omatoimisesti	Omatoiminen syöminen, pukeminen ja leikkiminen	Tilanteet, joissa huoli yleensä herää	Huoli lapsesta yleensä herää, jos hänellä on vaikeuksia syödä, pukea ja leikkiä omatoimisesti (2-3 v.)

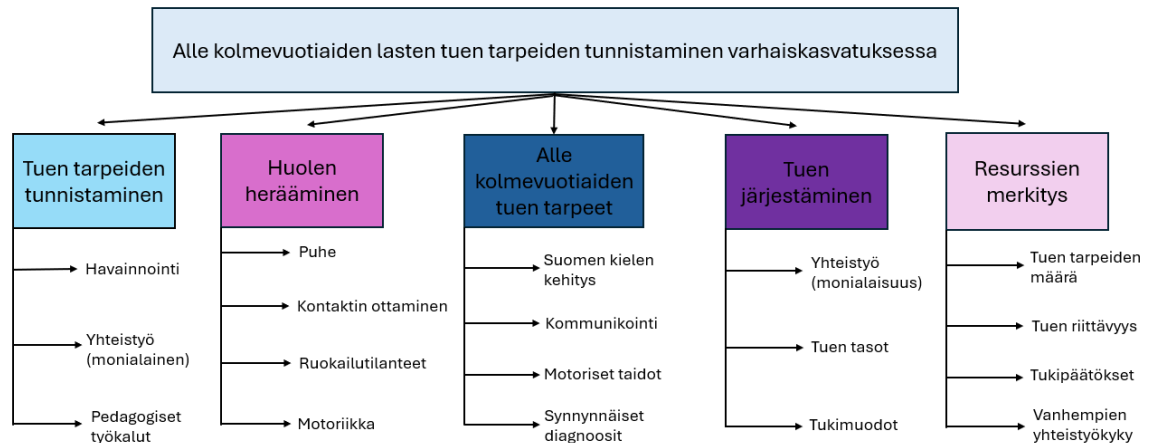
Taulukko 3: Analyysiprosessi-esimerkki yleisimmistä tuen tarpeista alle kolmevuotiailla

Tutkimukselle oleellinen kohta aineistosta	Pelkistäminen	Kategorisointi	Teemoittelu	Alustava tulkinta ylä- ja alaluokan suhteesta
"Että ei reagoi meihin paljon eikä ilmaise itseään."	Lapsi ei reagoi aikuisen kontaktiin eikä ilmaise itseään	Haasteet kontaktin ottamisessa ja kommunikoinnissa/itseilmaisussa	Tilanteet, joissa huoli yleensä herää	Huoli lapsesta yleensä herää, jos hän ei ota kontaktia tai kommunikoi
"Kielellinen kehitys, mutta siten mulla on joitakin tullut mun matkan varrella sellaisia niin sanotusti nepsykirjan lapsia jo aika pienenä."	Lapsen kielellinen kehitys ja neuropsykiatriset haasteet	Kielellinen kehitys ja neuropsykiatriset haasteet	Tilanteet, joissa huoli yleensä herää	Huoli lapsesta yleensä herää, jos hänellä on vaikeuksia kielellisessä kehityksessä sekä neuropsykiatrisia haasteita

Taulukko 4: Analyysiprosessi-esimerkki tuen järjestämisestä ja toteutumisesta

Tutkimukselle oleellinen kohta aineistosta	Pelkistäminen	Kategorisointi	Teemoittelu	Alustava tulkinta ylä- ja alaluokan suhteesta
<p>”Tiimin ja lveo:n kanssa käydään läpi ja sitten mietitään sitä, että milloin ja miten tavataan huoltajat, että minkälainen se tuen taso mahdollisesti on ja usein mä oon pyytänyt sitä neuvola kontaktia.”</p>	<p>Tukea aletaan miettimään ja järjestämään yhteistyössä tiimin, varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä lapsen huoltajien kanssa. Tarvittaessa hyödynnetään myös neuvolakontaktia</p>	<p>Tuen järjestäminen ja toteuttaminen yhteistyössä</p>	<p>Tuen järjestäminen ja toteuttaminen</p>	<p>Lapsen tuki järjestetään yhteistyössä tiimin, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja lapsen huoltajien kanssa sekä monialaista yhteistyötä hyödynnetään tuen tarpeen mukaan</p>
<p>” Kaikkia tukia on mahdollista järjestää.”</p> <p>”Kaikkia tuen tasoja löytyy ja sitten, jos niitä ihan yksittäisiä tuen muotoja niin löytyy pedagogisia tuen muotoja ja rakenteellisia.”</p> <p>” Mulla on hoidollisia myös.”</p>	<p>Varhaiskasvatuksessa järjestetään yleistä, tehostettua ja erityistä tukea, jotka sisältävät pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukimuotoja</p>	<p>Tuen eri tasot ja tukimuodot</p>	<p>Tuen järjestäminen ja toteuttaminen</p>	<p>Varhaiskasvatuksessa järjestetään ja toteutetaan yleistä, tehostettua ja erityistä tukea pedagogisin, rakenteellisin ja hoidollisin tukimuodoin</p>

Tutkimuksessa oli yhteensä viisi yläluokkaa, jotka muodostuivat pääosin tutkimuskysymysten perusteella. Viidestä yläluokasta muodostui yhteensä 18 käsitteellistä alaluokkaa (kuvio 4), joista osa on keskenään identtisiä. Tämä johtuu siitä, että yläluokat liittyvät tiiviisti toisiinsa.

Kuvio 4: Tutkimuksen ylä- ja alaluokat.

5 Tutkimustulokset

Tässä luvussa käsittelemme tutkimuksesta saamiamme tuloksia. Tutkimuksen avulla halusin selvittää haastattelua hyödyntäen, miten tuen tarpeet tunnistetaan, mitkä tuen tarpeista ovat yleisimpiä alle kolmevuotiailla sekä miten työntekijöiden antama tuki toteutuu ja rakentuu varhaiskasvatuksen arjessa. Haastateltavat koostuivat varhaiskasvatuksen opettajan virkaa tekevästä työntekijöistä sekä laaja-alaisista varhaiskasvatuksen erityisopettajista. Kaikki työskentelevät Espoon kaupungin suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa.

5.1 Keinot tuen tarpeiden tunnistamiseen päiväkotiarjessa

Haastattelussa tärkeimmiksi keinoiksi tuen tarpeiden tunnistamisessa nousivat havainnointi ja yhteistyö. Ne auttavat saamaan mahdollisimman kokonaisvaltaista kuvaa lapsen mahdollisista tuen tarpeista. Alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeiden tunnistamisessa on huomioitava ikäkaus, jonka vuoksi tukena käytetään yleisiä kehitysvaiheita. Lisäksi yksi haastateltavista mainitsi pedagogisen työkalupakin ja erään työkalun käytön.

Haastateltavien mukaan lapsen monipuolinen havainnointi päiväkotiarjessa on välttämätöntä, jotta mahdolliset kehityshaasteet ja tarpeet saadaan mahdollisimman varhain tunnistettua. Havainnoinnin kohteena ovat lapsen kehityksen ja oppimisen lisäksi sosiaaliset taidot. Lapsen

käyttäytyminen, vuorovaikutus, tunneilmaisut ja osallistuminen erilaisiin aktiviteetteihin antavat yleensä alle kolmevuotiaan tuen tarpeesta melko tarkan kuvan. Havainnot kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

”Havainnoidaan, miten se lapsi toimii missäkin tilanteessa, missä mahdollisesti tarvii apua ja tukea.”

Yhteistyö perheen, varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä päiväkotiryhmän aikuisten kanssa nähtiin myös merkittävänä. Avoin viestintä ja yhteistyö lapsen huoltajien kanssa lisää ymmärrystä lapsen tuen tarpeista, sillä suurin osa haastateltavista mainitsi vanhempien tuntevan oman lapsensa parhaiten. Varhaiskasvatuksen erityisopettajalla on taas koulutuksensa puolesta asiantuntemusta tunnistaa, jos lapsella on erityistarpeita. Myös yhteistyö päiväkotiryhmän aikuisten kesken nähtiin tärkeänä, sillä tiivis kommunikointi aikuisten välillä mahdollistaa muun muassa tietojen jakamisen ja täten lapsen tilanteen kartoittamisen haasteiden ja erityistarpeiden osalta. Tiimin ammattitaidon nähtiin myös olevan suuressa roolissa lapsen tuen tarpeiden tunnistamisen kannalta.

”Tietenkin kollegoiden tuki, sit meil on laaja-alaisen erityisopettajan tuki käytössä ja kieli- ja kulttuuriopettajan tuki.”

Moniammatillinen yhteistyö tuen tarpeiden tunnistamisen kannalta on tarpeellista. Haastateltavat kertoivat, että yhteistyötä perheen lisäksi tehdään tarvittaessa myös neuvolan, puheterapeutin, toimintaterapeutin, kieli- ja kulttuuriopettajan, psykologin sekä muiden sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden kanssa. Yhteinen toiminta ja tiedonvaihto ammattilaisten välillä mahdollistaa kokonaisvaltaisen tuen tarjoamisen lapselle. Moniammatillinen tiimi voi esimerkiksi suunnitella lapselle yksilölliset tukitoimet, jotka vastaavat parhaiten hänen tarpeitaan ja vahvuuksiaan.

”Meillähän tuen toteuttamisen kannalta niin kaikki mahdolliset yhteistyökumppanit on niinkö aina mukana, mitä vaan niin kun perheelle tarjotaan.”

Espoon pedagoginen työkalupakki on tehty pedagogisen toiminnan suunnittelun ja arvioinnin tueksi. Lapsiryhmän tiimin yhteisen suunnittelun lisäksi työkalupakkia voidaan käyttää myös kieli- ja kulttuuriopettajan sekä laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan kesken. Pedagogisena työkaluna monikielisten lasten suomen kielen taitojen havainnoinnissa ja seurannassa käytetään KieliPeda-seurantalomaketta. Suomen kielen taitojen edistymisen lisäksi lomakkeessa arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä kielitietoisuuden näkökulmasta sekä tarkastellaan yhteistyössä huoltajien kanssa lapsen kielimaailmaa. Eräs haastateltavista varhaiskasvatuksen opettajista kertoi, että lomakkeessa on hyvät valmiit kaavakkeet, jotka täytetään sekä apukysymyksiä, joiden avulla vanhemmilta voidaan selvittää lapsen oman äidinkielen kehittymistä. KieliPeda-lomakkeet kulkevat lapsen mukana

esiopetukseen asti ja ison huolen herätessä, ne voidaan lähettää muun muassa neuvolaan mahdollisia tukitoimia varten.

”Meillä on Espoossa käytössä sellanen pedagoginen työkalupakki, mistä voi vähän niin kun tarkistella asioita, että mikä meidän tiimissä toimii ja mikä ei, ja miettiä sen kautta, että auttaako jotkut järjestelyt.”

”Mehän tehdään tätä KieliPeda-seuranta lapsille, niin jokaiselle monikieliselle lapselle me seurataan täällä varhaiskasvatuksessa sitä suomen kielen kehitystä, että onko riittävä suomen kielen taso ja sitten tietenkin vielä aina sitä oman äidinkielen tai äidinkielen kehittymistä sitten noissa vasukeskusteluissa ja muissakin keskusteluissa vanhempien kanssa sitten päivitetään.”

5.2 Huolta herättävät tilanteet

Haastateltavat antoivat esimerkkejä tilanteista, joissa huoli yleensä herää alle kolmevuotiaiden tuen tarpeesta. Huolta herättävät tilanteet liittyivät pitkälti lapsen puheeseen, kontaktin ottamiseen, ruokailutilanteisiin sekä motoriikkaan.

Huolen kerrottiin heräävän etenkin, jos lapsi ei puhu tai ääntele, reagoi omaan nimeensä tai ylipäättään puheeseen tai jos kieli ei kehity. Erityisesti jo jonkin aikaa ryhmässä olevien lasten oletetaan käyttävän sanoja heidän ikätasoonsa nähden. Jos lapsi ei puhu, kommunikoi hän pääasiassa äänneiden, eleiden ja itkun avulla. Lapsen ollessa esimerkiksi kaksivuotias, voidaan jo olettaa hänen ilmaisevan itseään sanallisesti.

”Voi olla se heikkous tai ei heikkous vaan se haaste esimerkiksi siinä puhumisessa, kielen kehitys on kommunikoinnin väline ja sehän on iso haitta, jos sä et pysty kommunikoimaan mitä sä haluat.”

”Lapsi on semmonen, ettei välttämättä oikein reagoi omaan nimeen.”

Myös huolestuttavana nähtiin se, että lapsi ei ota kontaktia aikuiseen tai muihin lapsiin. Tällöin lapsi saattaa olla erittäin passiivinen ja vetäytyvä esimerkiksi ryhmätilanteissa. Aktiivinen kontaktin ottaminen siis muihin puuttuu ja lapsen on vaikeaa saada katsekontaktia. Lisäksi lapsi saattaa olla poissaoleva tai viettää paljon aikaa yksinään.

”Oikeastaan huomaa ensitapaamisella lapsesta, että on niin rajut kontaktiongelmat, että ei niin kun kykene sellaiseen ryhmätoimintaan.”

”Yleensä huoli lapsesta voi herätä tosi nopeasti, koska sä huomaat, että lapsi ei reagoi mitenkään ja se on vaan siinä omassa maailmassa omassa kuplassaan, ei ota suhun kontaktia millään tavoin, on vaan kiinnostunut niistä omista jutuista.”

Ruokailutilanteissa huolta saattaa herättää se, että lapsi ei ole ollenkaan kiinnostunut ruosta tai syömisestä tai on erittäin nirso. Tällöin lapsen syömiskäyttäytyminen on huonosti kontrolloitavissa ja ruokailutilanteet voivat olla erittäin levottomia ja vastahakoisia. Myös itkuisuutta saattaa esiintyä.

”Esimerkiksi ruokailussa, miten syö, pystyykö syömään itse lusikalla, onko kiinnostunut ruoasta ja miten on kiinnostunut.”

Lisäksi mainittiin karkeamotoristen taitojen haasteet, jolloin lapsi ei konttaa tai kävele ikätasonsa mukaisesti tai on erittäin kömpelö. Esimerkiksi huomattava kömpelyys ja epävarma liikkuminen etenkin 2-3 vuoden iässä tulee näkyviin siirtymätilanteiden lisäksi erilaisissa leikitilanteissa. Tällöin lapsi saattaa kaatua usein ja hänellä saattaa olla suuria vaikeuksia suorittaa yksinkertaisiakin motorisia tehtäviä.

”Toinen esimerkki ehkä niin karkeamotoriset taidot, että pienillä meillä ei vielä kävely ihan onnistu et on hyvin hankalaa, vaikka on lähemmäksi kaksivuotias lapsi.”

5.3 Yleisimmät tuen tarpeet alle kolmevuotiailla

Haastateltavien mukaan yleisimmät tuen tarpeet alle kolmevuotiailla liittyivät suomen kielen kehitykseen, kommunikointiin ja motorisiin taitoihin. Näiden lisäksi muutama haastateltavista nosti esille erilaiset syntymästä asti olevat diagnoosit sekä 2-3-vuoden iässä havaittavan neurokehityksellisiin häiriöihin kuuluvan autismitilaston oireyhtymät.

Suomen kielen kehityksen vaikeudet kerrottiin näkyvän alle kolmevuotiailla monin eri tavoin, kuten puheenkehityksen viiveenä, rajoitettuna sanavarastona, ääntämisen vaikeutena tai vuorovaikutuksen haasteina. Puheenkehityksen viiveessä lapsi ei välttämättä käytä odotettuja sanoja tai ilmauksia ikätasoisesti. Sanojen käyttö saattaa esimerkiksi olla todella vähäistä tai ilmaisu vähä-äänistä. Lapsen lähestyessä kolmatta ikävuotta, voivat ääntämisen vaikeudet näkyä esimerkiksi epäselvänä puheena tai äänteiden pois jättämisenä. Puutteellisen kelitaidon vuoksi lapsen vuorovaikutuksessa ja sosiaalisissa taidoissa voi myös ilmetä haasteita. Tämä saattaa johtua siitä, että lapsella on vaikeuksia ilmaista itseään tai hän ei ymmärrä puhuttua kieltä.

”Oleellinen on tää suomen kielen kehittyminen.”

”Meillä on semmoinen kolmevuotias, joka muutaman hassun sanan puhuu suomea.”

Osa haastateltavista puhui myös kommunikoinnin, sosiaalisten taitojen ja tunne-elämän kehityksen vaikeuksista. Ne voivat näkyä 2-3-vuotiailla vaikeutena ilmaista halujaan ja tarpeitaan sanallisesti. Tällöin lapsi käyttää ei-sanallisia keinoja, kuten eleitä viestimiseen. Lisäksi vaikeuksia saattaa ilmetä ryhmätoimintaan osallistumisessa sekä ohjeiden ymmärtämisessä. Vaikeuksia voi olla myös omien tunteiden tunnistamisessa, voimakkaiden tunteiden hallitsemisessa sekä sopeutumisessa uusiin tai muuttuviin tilanteisiin ja ympäristöihin.

”Lapsi ei kommunikoi mitenkään ja pysyy leikkien ulkopuolella.”

”Lapsi ei puhu ollenkaan vaan on tosi turhautunu ja itkunen.”

Motoristen taitojen haasteet erään haastateltavan mukaan voivat näkyä alle kolmevuotiailla viiveenä tai vaikeutena tarttumisessa, liikkumisessa, istumisessa ja tasapainossa. Tämän vuoksi lapsella saattaa olla haasteita esimerkiksi syödä, pukeutua tai kävellä. Esimerkiksi kömpelyys voi olla aivan normaali osa lapsen motorista kehitystä, mutta kömpelyyden ollessa merkittävää tai sen vaikuttaessa selvästi lapsen päivittäiseen toimintaan ja kykyyn osallistua taaperoikäisille suunnattuihin aktiviteetteihin, saattaa se myös olla huolenaihe.

”Myös lapsen motoristen taitojen kehittymisen haasteet.”

”Motoristen taitojen haasteet näkyy usein siinä, että lapsi alkaa konttaamaan tai kävelemään todella myöhään eikä pysty tarttumaan vaikkapa lusikkaan.”

Haastateltavat mainitsivat erilaiset syntymästä asti olevat diagnoosit sekä esimerkiksi neuropsykiatriisiin häiriöihin kuuluvan autismitilaston oireyhtymät yhdeksi esimerkiksi lapsen tuen tarpeelle varhaiskasvatuksen arjessa. Haastateltavien mukaan yleensä selkeimmät tuen tarpeiset lapset aloittavat varhaiskasvatuksen niin, että diagnoosi on jo tiedossa. Tällöin heidän tukemiseensa on alusta alkaen olemassa jonkinlainen suunnitelma.

” On sitten myös tällaisia, jotka on ihan syntymästään asti jonkun diagnoosin omaavia lapsukaisia, niin heillä sitten tietenkin myös hyvin selkeä se kehityspolku ollut ja sieltä syntymästä asti, mutta usein ne on tällaisia, hyvin konkreettisia ja selkeitä niinkö havaittavissa olevia.”

” Mulla on ryhmässä ollut kyllä siis vuosien mittaan pienten ryhmässä myös esimerkiksi kehitysvammaisia ja CP-vammaisia lapsia, jotka on niin kun tullut jo ihan diagnoosin kanssa.”

”Mulla on joitakin tullut mun matkan varrella sellaisia niin sanotusti nepsykirjan lapsia jo aika pienenä.”

5.4 Tuen järjestäminen ja toteutuminen

Tuen järjestämisessä lähdetään liikkeelle yhteistyöstä. Yhteistyön monialaisuus on riippuvainen lapsen tarvitsemasta tuen tasosta ja sen laajuudesta. Tuen tasoja ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Lisäksi jokainen tuen taso sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoitollisia tukimuotoja. Tuen toteutumisen kannalta on hyvä ottaa huomioon erilaisia tukeen vaikuttavia tekijöitä.

Varhaiskasvatuksen opettajan virkaa tekevien haastateltavien mukaan tukea lähdetään viipymättä järjestämään yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja vanhempien kanssa. Heidän mukaansa yksiköissä ei ole tiettyjä kirjattuja toimintatapoja tuen järjestämiselle, mutta pari heistä mainitsi, että hyödynnettävissä kuitenkin on vuoden 2022 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joissa käsitellään lapsen tukeen liittyviä asioita. Lapsesta tehdyt havainnot kirjataan ylös ja koostetaan yhdessä ryhmän aikuisten kanssa, jotta saadaan selvä näkemys siitä, kuinka arki näyttäytyy lapsen kannalta ja mitä asioita on jo tehty lapsen tukemiseksi. Mahdollinen huoli otetaan myös lapsen vanhempien kanssa sensitiivisesti esiin. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja saa ryhmän aikuisilta alustavat tiedot lapsesta, jonka jälkeen hän tulee havainnoimaan lasta yhdestä kerrasta muutamaan kertaan ennen kuin lähdetään yhdessä miettimään etenemistä lapsen tuen tarpeen toteuttamiseksi. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ottaa havainnointikerroilla huomioon lapsen havainnoimisen lisäksi myös sen, että ryhmän toiminta, oppimisympäristö sekä tiimin työskentely on lapsen kehitystä tukevaa.

”Me kerätään vasuun meidän havainnot.”

”Nää on tosi herkkiä, sensitiivisiä tilanteita aina, mutta että mitä pienemmistä puhutaan niin sitä sensitiivisemmin pitää yleensä aina se yhteistyö (vanhempien kanssa) aloittaa.”

”Mä usein ensin pyydän niinkö ryhmän puolesta kuvausta siitä, että miten se arki näyttäytyy ja mitä asioita ollaan tehty ja sen jälkeen mä meen vasta itse käymään ryhmässä, että mä oon ensin koostanut sen näkemyksen niin kun ryhmän puolesta ja sen jälkeen mä menen itse ja usein kerta riittää, mutta sitten on niitäkin joiden kohdalla pitää muutama kerta käydä vähän enemmän havainnoimassa.”

”Jos me mennään lveo:na niin me automaattisesti katsomme, että onko se toimintaympäristö ja tiimin työskentely kehitystä tukevaa.”

Jos tuen tarve on ilmeinen, päättävät ryhmän aikuiset ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja havainnointikertojen jälkeen, kuinka lähdetään etenemään, milloin tavataan yhdessä huoltajat ja tarvitaanko neuvolakontaktia tai muita yhteistyökumppaneita. Toinen laaja-alaisista varhaiskasvatuksen erityisopettajista mainitsi, että välillä tuen tasot ovat hyvin harmaalla alueella olevia, jolloin pohditaan hyvin tarkkaan, siirrytäänkö pienestä tuesta vahvempaan tukeen. Tuen tason ollessa kevyt riittää, että ryhmän henkilöstö, varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä huoltajat tapaavat keskenään. Jos huoli on suuri ja tuen taso vahvempi, toimitaan mahdollisimman nopeasti monen eri tahon kanssa yhteistyössä. Yhteisessä tapaamisessa istutaan alas ja mietitään lapsen ja koko ryhmän arkea moniulotteisesti, jotta ne palvelisivat mahdollisimman paljon niin lasta yksilönä kuin koko ryhmää yhteisönä.

”Mulla on itse asiassa just tälläkin hetkellä tällainen hyvin harmaalla alueella oleva, eli puhutaan nyt niin kun pienestä tuesta, mutta nyt ollaan seurattu tilannetta ja todettu, että mahdollisuus onkin, että tarvetta on vahvemmalle tuelle, että ehkä en tiedä lähdettiinkö liian kevyellä.”

”Kaikki tiimin jäsenet ja sitten myös minä aina omalta osaltani siellä tukena erityisopettajan roolissa.”

Tuen järjestämisen lähtökohtana nähtiin olevan lapsen vahvuudet sekä kehitykseen ja oppimiseen liittyvät tarpeet. Yleistä, tehostettua tai erityistä tukea lähdetään järjestämään lapselle pedagogiset, rakenteelliset ja tarvittaessa myös hoidolliset tuen muodot huomioon ottaen. Pedagogisia tuen muotoja, joita haastateltavien mukaan päiväkodin arjesta löytyy ovat muun muassa kuvien ja eleiden käyttö, selkeä päiväjärjestys ja struktuuri, pedagogiset siirtymätilanteet, laulamisen hyödyntäminen erilaisissa tilanteissa sekä lapsilähtöinen ja osallistava toiminta. Kaikkien taaperoiden kanssa käytetään paljon kuvitettua toimintaa, kuten kuvatauluja. Lisäksi kommunikaatiokansiot ja tukiviittomat ovat yleisiä. Monesti henkilöstö myös pitää mukanaan kuvanauhoja, joista voi kätevästi tiettyä kuvaa näyttämällä tukea toimintaa. Selkeä päiväjärjestys näkyy lapsille päiväkotiryhmän seinällä kuvin ja toistuu päivittäin lähes samana. Toimintoja ja sanoja toistetaan paljon. Siirtymätilanteissa otetaan aina huomioon pedagogisuus ja kiirettä vältetään. Rakenteellisista tuen muodoista mainittiin henkilöstörakenne, pienryhmätoiminta, turvallinen ympäristö, erityisryhmät tai pedagogisesti vahvistetut ryhmät sekä avustamispalvelut. Tavallisesti 12 taaperon kanssa työskentelee kolme kasvatusvastuullista aikuista sekä hyvässä tilanteessa avustaja on apuna. Pienryhmätoimintaa suositetaan arjessa, sillä se porrastaa toimintaa ja täten esimerkiksi siirtymätilanteet onnistuvat sujuvammin. Päiväkotiryhmän apuna saattaa olla esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai kieli- ja kulttuuriopettaja. Hoidollisista tuen muodoista kokemusta oli lapsen lääkehoitosuunnitelman toteuttamisessa, lääkitsemisessä sekä erilaisten sairauksien hoidossa.

”Kuvien ja kuvatuen käyttäminen ja sit selkeet pienryhmät ja tämmöinen päiväjärjestys ja struktuuri.”

”Selkeät rutiinit, turvallinen ympäristö ja pienryhmissä kulkeminen.”

”Mä korostaisin just tätä laulamista.”

”Me (laaja-alaiset varhaiskasvatuksen erityisopettajat) ollaan ne esimerkit rakenteellisesta.”

”Rakenteelliseen voi olla myös siellä sitten tällainen pedagogisesti vahvistettu ryhmä tai erityisryhmä sekä avustamispalvelut.”

”Hoidolliseen tukeen, niin meillähän liittyy siihen nää erilaisten niinku sairauksien hoito tai lääkitseminen.”

Tärkeimpinä asioina tuen toteutumisen kannalta nousivat esiin avoin ja luottamuksellinen yhteistyö monialaisesti toteutettuna, työntekijöiden ammattitaito sekä kirjaukset varhaiskasvatussuunnitelmaan. Havaintojen perusteellinen jakaminen ja kattava keskustelun käyminen tuen suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuvien ammattilaisten välillä on merkityksellistä. Etenkin yhteistyö neuvolan kanssa nähtiin erittäin tärkeänä taaperoikäisille lapsille. Henkilöstön ammattitaito nousi haastatteluissa myös esiin, sillä koulutuksen nähtiin olevan tietynlainen laadun tae. Ammatillisesti pätevät kasvattajat osaavat toteuttaa oikean tasoista tukea, sillä heiltä löytyy koulutuksensa puolesta ymmärrystä siitä, mitä ollaan tekemässä ja miksi. Lapsen tarvitseman tuen kirjaaminen varhaiskasvatussuunnitelmaan koettiin myös erittäin tärkeäksi, jotta tukeen liittyvät vastuut, työnjako ja tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttamistapa ovat kaikille selkeät. Lisäksi lapsen vaihtaessa ryhmää tai varhaiskasvatussyksikköä, siirtyvät tiedot mahdollisista tuen tarpeista lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman mukana. Tuen toteutumisen kannalta merkittävänä tekijänä nähtiin myös arjen selkeät rutiinit sekä pienryhmätyöskentely.

”Yhteistyö, ymmärrys ja avoimuus.”

”Tiimin ammattitaito ja heidän huomiot.”

”Havaintojen ja tukitoimien kirjaaminen vasuun.”

”Arjen selkeät rutiinit lapselle ja se pienryhmätyöskentely, että se on niin kun ihan se ykkönen.”

5.5 Resurssien merkitys

Haastatteluissa haastateltavat nostivat esille monia samankaltaisia huomioita liittyen tuen tarpeiden määrään ja tuen riittävyyteen sekä tukipäätöksiin ja vanhempien yhteistyökyvyn merkitykseen. Tuen tarpeiden määrän nähtiin muuttuneen ajan saatossa ja tuen riittävyydestä löytyy erilaisia näkökulmia. Tukeen liittyvät epäkohdat koostuvat pitkälti tukipäätöksiä tekemisestä sekä vanhempien sitoutumisesta lapsen tukemiseen myös varhaiskasvatuksen ulkopuolella.

5.5.1 Tuen tarpeiden määrä ja riittävyys

Muutamaa vuotta pidempään varhaiskasvatuksessa työskennelleiden haastateltavien mukaan tuen tarpeiden määrä on selvästi lisääntynyt ajan saatossa. Kaikkien tuen tasojen määrät nähdään lisääntyneen, mutta erityisesti tehostetun ja erityisen tuen määrät. Etenkin yleisestä tuesta nousee paljon tehostettuun tukeen. Laaja-alaiset varhaiskasvatuksen erityisopettajat mainitsivat tehostetun tuen olevan tällä hetkellä ehkä jopa yleisin tuen muoto taaperoilla, joilla tuen tarvetta on. Tehostettua ja erityistä tukea mainittiin olevan jopa enemmän kuin yleistä tukea. Lisäksi nähtiin, että pienemmällä harvoin yleinen tuki on riittävää, sillä haasteet ovat yleensä sellaisia, että usein hyvin nopeasti on siirryttävä tehostettuun tukeen. Tällöin siis ”tuen tasojen kolmio” ei enää kuvaisi ainakaan Espoon kaupungin varhaiskasvatuksen tilannetta tuen tarpeiden osalta. Haastateltavat toivat myös esille, että tietoisuus tuen tarpeista taaperoilla on lisääntynyt viime aikoina, joka saattaa olla yksi tekijä selvälle kasvulle. Toisena tekijänä mainittiin olevan lisääntynyt maahanmuutto, sillä maahanmuuttotilanteissa lapsilla on usein vaikeuksia kielenkehityksen kanssa. Kielenkehityksen ongelmia taas entisestään vaikeuttaa se, jos ryhmässä ei kaksi- ja monikielisten lasten kanssa ole tarpeeksi suomea äidinkielenään puhuvia lapsia, joilta oppia kieltä leikin ja muun kommunikaation kautta. Myös monissa kulttuureissa lasta pidetään pitkään vauvana, jolloin huoltajat esimerkiksi jatkuvasti kantavat tai pitävät taaperoa sylissään, jolloin lapsen motoriset taidot, kuten konttaaminen tai kävely ei pääse kehittymään potentiaaliinsa.

”Käytöshäiriöt tai tällaiset haasteet lapsen käytöksessä on ihan selvästi lisääntynyt, kyllä niitä tuen tarvisijoita mun mielestä on selvästi enemmän niin kun tässä vuosi vuodelta tullut ja sitten toisaalta taas onhan resurssointi henkilökunnassa vähentynyt huomattavasti vuosien mittaan.”

”Kyllä tän niin kun työtehtävän aikana niin ehdottomasti lisääntynyt, onko tietoisuus lisääntynyt ei tiedetä, mutta jostain syystä tuen tarpeet on lisääntynyt.”

”No tää on nyt oikeastaan mun ehkä jopa vaan tulkintaakin, mut mun käsityksen mukaan me ollaan siinä tilanteessa, että tehostettua ja erityistä tukea olisi enemmän, kun sitä yleistä tukea, elikkä se kaavio itse asiassa tänään just aamalla kollegan kanssa tuossa keskustelin, että se kaavio ei tällä hetkellä, se kolmio, enää kuvaa sitä tilannetta Espoon tasoisesti, mutta käsittääkseni myös ihan koko Suomen niin kun tilanne siitä, että se tuen kolmio ei enää niinkö ole ihan kuvaava.”

”Meillä on täällä kaikki lapset vähintään kaksikielisiä, ei ole kantasuomalaisia lapsia, kantasuomalaiset lapset on yksityisessä päiväkodissa ja monet maahanmuuttajat pitää lapsiaan pitkään vauvoina niin siinä voi myös olla vaikutusta heidän kehitykseen kun vanhemmat usein kantaa aina lasta ja tekee kaiken toisen puolesta.”

Varhaiskasvatuksen opettajan virkaa tekevät haastateltavat näkivät tuen olevan riittävää, kun tukea saa, mutta tuen saannin nähtiin olevan ajoittain vaikeaa ja tuen tulevan lapselle melko hitaasti. Tähän syyksi nähtiin lasten ikä sekä henkilöstöpula niin henkilökohtaisissa avustajissa, erityisopettajissa kuin ylipäätään varhaiskasvatuksen henkilöstössä. Muutama haastateltava mainitsi, että varhaiskasvatuksen erityisopettajan vierailun saaminen pienten ryhmään ottaa oman aikansa. Lisäksi he vierailevat usein isompien lasten ryhmissä, missä tuen tarpeen toteuttaminen nähdään kiireellisempänä.

”Tää tuki kyllä tulee hitaasti 0-3-vuotiaille minun mielestä.”

”Sellaisena yleisenä niin kyllä se on mun mielestä ihan tunnustettu ympäri Suomen, että kun ei resurssit riitä, niin sitten aina usein odotetaan niin kun, että kun täyttää 3.”

”Usein vielä ajatellaan, että alle kolmevuotiaaseen ei vielä niin puututa, mutta tavallaan mä pidän kuitenkin tärkeänä sitä, että me tehdään jo niitä havaintoja ja kirjauksia, niin ne on sitten pohja sinne isompien ryhmään siirryttäessä.”

”Se oikeasti vie aikaa, että siihen saisi jonkun ja sitä ei saa Espoon kaupungilta.”

”Kyllä ne resurssit ohjautuu enemmän sinne isojen ryhmään, koska näiden pienten asiat yleisesti käynnistyy usein vasta siinä kolmevuotiaana.”

Laaja-alaiset varhaiskasvatuksen erityisopettajat näkevät alle kolmevuotiaiden saavan riittävän tasoista tukea ainakin varhaiskasvatuksen erityisopettajan työn osalta. Heidän työskennellessä lasten tuen tarpeiden parissa kokevat he, että erilaisia tuen tasoja on mahdollista järjestää lapsen tarpeiden mukaisesti. Se, että onko ryhmässä tarpeeksi resursseja tai

ammattitaitoista henkilökuntaa, on asia erikseen, johon varhaiskasvatuksen erityisopettajat eivät voi vaikuttaa.

”Jos miettii näiden niin kun tuen muotojen toteuttamista, niin se toteutuu.”

”Se, että onko tuki riittävää, niin tietenkin jokainen asia voisi aina laadullisesti olla parempaa, siitä voi olla jokainen vaan omaa mieltä, onko se laadullisesti minkä tasoista, mutta niin kun riittävään se on siinä määrin, että siellä on aina niin kun lapsen ikätasoista toimintaa tarjolla.”

5.5.2 Tukipäätösten tekeminen ja vanhempien sitoutuminen yhteistyöhön

Varhaiskasvatuksen opettajan virkaa tekevästä haastateltavista osa mainitsi epäkohdaksi sen, että opettajat eivät saa tehdä tukipäätöksiä tai diagnosoida lasta. Tämä nähtiin ongelmallisena, sillä lapsen tuen saanti joutuu odottamaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan käyn-
tejä. Lisäksi opettajat kokivat, että he tuntevat parhaiten lapsen vahvuudet ja haasteet varhaiskasvatuksen arjessa, jonka luulisi olevan merkityksellistä tukipäätöstä tehtäessä. He myös näkevät, että pienten kanssa odotetaan usein sitä, että he siirtyvät isompien ryhmään, jolloin tukea on helpommin saatavilla. Laaja-alaiset varhaiskasvatuksen erityisopettajat olivat taas sitä mieltä, että ryhmän aikuisten havainnoinnin tukena on tärkeää olla myös erityisopettajan havainnot, sillä jatkuvasti ryhmän lapsia nähdessään varhaiskasvatuksen opettajat saattavat ”sokaistua” lasten ongelmille. Lisäksi he kertovat heti tarttuvansa huoleen alle kolmevuotiaiden kanssa, eikä huolta lykätä lapsen ikään viitaten.

”Me ei saada diagnosoida, me voidaan sitten vaan auttaa ja tukea niissä asioissa.”

”Mun mielestä kuuluisi joka ikiselle lapselle kirjata (tuen tarpeet), niin me ei kirjata sinne yhtään mitään, vaan ne vahvuudet ja tavoitteet.”

”Huolihan siellä on aina niin kun taustalla ja sitten mun mielestä se, että sivuutetaan niin se ei mun ammattietiikan mukaisesti ole miltään osin mahdollista.”

Myös perheen tekemä työ lapsen tuen tarpeen kanssa koettiin erittäin tärkeäksi, sillä tuen on hyvä toteutua myös varhaiskasvatuksen ulkopuolella. Jos kotona toimitaan aivan eri tavalla kuin päiväkodissa, ei hyöty lapsen kehityksen kannalta ole potentiaalisissaan. Varhaiskasvatuksen ja huoltajien tavoitteet lapsen tuen toteutumisen kannalta on siis hyvä olla yhteisymmärryksessä laadittu. Saattaa olla tilanteita, joissa perhe ei näe tarvetta tuelle tai ei suostu ammattilaisten kanssa tehtävään yhteistyöhön. Syynä tähän voivat olla asian sensitiivisyys tai esimerkiksi se, että vanhemmat usein pitävät alle kolmevuotiaista vielä niin pienenä, ettei

hänen vielä oletetakaan osaavan tiettyjä asioita. Tällöin tukitoimenpiteet saatetaan aloittaa esimerkiksi yleisestä tuesta tilanteen prosessoimiseksi, vaikka tarvetta tehostetulle tuelle saattaisikin olla. Lapsella on oikeus tukeen huoltajien yhteistyökyvyydestä huolimatta. Riittävän tuen saaminen saattaa pahimmillaan hieman viivästyä, mutta tukea kuitenkin kaikesta huolimatta järjestetään.

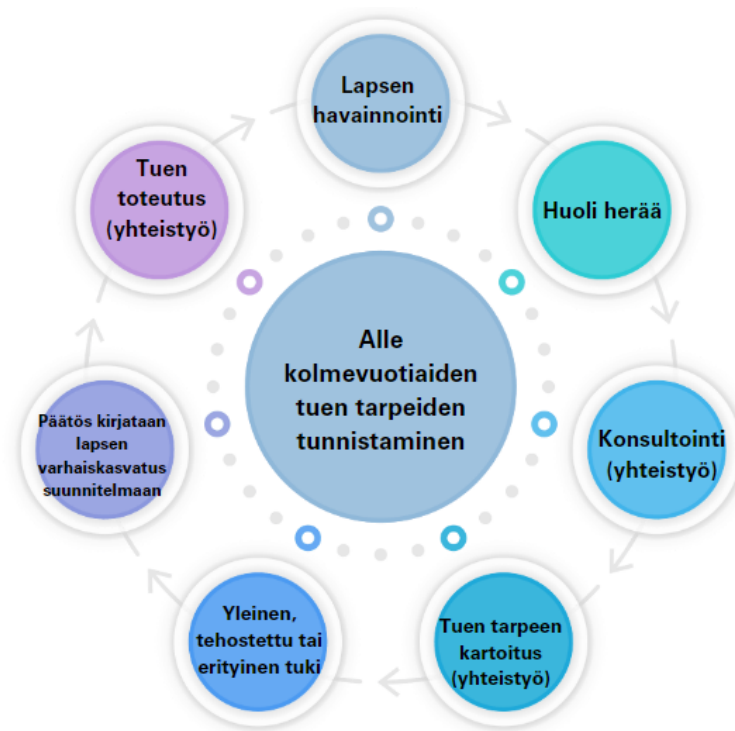
”Äiti ei halunnut mitään tutkimuksia, vaikka meistä se oli niin kun niin selkeätä, että lapsella on haastetta ja kehitysviivettä, niin siinä meni se täysi vuosi, että häntä pidettiin normaalina.”

”Me ei voida yksin niin kun pelastaa niitä lapsia tai jos perhe toimii tai vanhemmat toimii täysin eri tavalla vaikka kun me, niin silloin se ei niin kun toimi.”

6 Johtopäätökset

Tässä luvussa käsittelemme tiivistetysti tutkimustuloksia tutkimuskysymysten pohjalta; miten alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeet tunnistetaan, millaisia tuen tarpeita alle kolmevuotiailla on, millaisissa tilanteissa huoli yleensä herää ja millaisia tuen muotoja on mahdollista järjestää? Lisäksi osoitan tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteen toteutuneen. Kaaviot toimivat tutkimustulosten käsittelyn ja yhteenvedon tukena.

Alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeet tunnistetaan lapsia havainnoimalla sekä sujuvalla yhteistyöllä perheen ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten välillä. Kaikki kuusi haastateltavaa mainitsivat nämä keskeisimmiksi toimiksi. Tuen saanti ja sen riittävyys varmistetaan monialaisella yhteistyöllä konsultoinnin ja tuen tarpeen kartoituksen avulla. Lapselle tehdään päätös tuen tasosta sekä suunnitellaan, kuinka se käytännössä toteutuu varhaiskasvatuksen arjessa. Päätökset kirjataan aina lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, jonka jälkeen tukea lähdetään toteuttamaan (kuvio 5). Lasta havainnoimalla ja kehitystä seuraamalla voidaan huomata, onko tuen tarpeen toteutuminen onnistunut vai ei.

Kuvio 5: Alle kolmevuotiaiden tuen tarpeiden tunnistaminen.

Huoli alle kolmevuotiaiden kanssa herää etenkin, jos lapsella on epätavallisia käyttäytymismalleja tai hän ei reagoi tai ota kontaktia muihin lapsiin tai aikuisiin. Myös vähäinen sanojen käyttö ja ääntämisen haasteet sekä vaikeudet kontata tai kävellä ikätaso huomioon ottaen herättävät huolen. Yleisimmät tuen tarpeet alle kolmevuotiailla lapsilla liittyvät haastateltavien mukaan kielen kehitykseen, motorisiin ja sosiaalisiin taitoihin sekä tunne-elämän kehitykseen (kuvio 6).

Kuvio 6: Yleisimmät tuen tarpeet alle kolmevuotiailla.

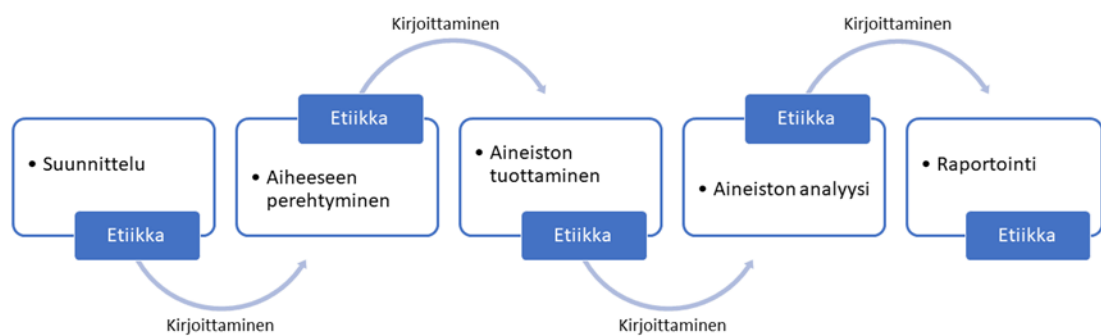
Varhaiskasvatuksessa on mahdollista järjestää yleistä, tehostettua ja erityistä tukea, joiden toteuttamisessa toimii apuna pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot. Erilaisia keinoja ja ammattitaitoa lasten tukemisen avuksi löytyy, mutta esimerkiksi varhaiskasvatuksen resurssipula saattaa heikentää tuen varhaista aloittamista. Kaksi haastattelemaani laaja-alaista varhaiskasvatuksen erityisopettajaa kertoivat, että tukitoimet aloitetaan tarvittaessa varhain alle kolmevuotiailla, eikä tuen toteuttamista viivytellä iästä johtuvista syistä. Osa varhaiskasvatuksen opettajan virassa olevista haastateltavista kuitenkin mainitsi, että varhaiskasvatuksen erityisopettajan saaminen taaperokäisten lasten ryhmään on ajoittain haastavaa, sillä usein pienikin resurssi viedään isompien lasten ryhmään, sillä siellä tuen saannin nähdään olevan kiireellisempää.

7 Pohdinta

Loppupohdinnassa käsittelem eettisyyden ja luotettavuuden toteutumista tutkimusprosessin aikana. Lisäksi arvioin tutkimuksen toteutusta ja käyn läpi omat oppimiskokemukseni. Viimeisessä aluvussa esittelen mahdolliset kehittämisajatukset.

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta toteuttaessa tarkoituksena on ollut noudattaa eettisiä periaatteita koko tutkimuksen ajan (kuvio 7). Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että käytetyt menetelmät ja analyysitavat ovat sellaisia, että ne voisivat toimia minkä vain hyvin tehdyn tutkimuksen ohjenuorina (Puusa & Juuti 2020). Tutkimuksen on oltava läpinäkyvää eli huomioon on otettu esimerkiksi tutkimuslupaan liittyvät kysymykset, tutkimusaineiston keruuseen liittyvät ongelmat sekä tutkimuksesta tiedottaminen. (Suoranta & Eskola 1998). Lisäksi tutkittavien nimettömyys ja tunnistamattomuus ovat toimineet opinnäytetyön lähtökohtina.

Kuvio 7: Malli tutkimusprosessin kulusta (Günther & Hasanen 2023).

Opinnäytetyön teossa on otettu huomioon hyvä tieteellinen käytäntö, jonka peruseriaatteisiin kuuluvat luotettavuus, rehellisyys, arvostus sekä vastuunkanto. Tieteellisessä toiminnassa on varmistettu laatu niin suunnittelussa, menetelmissä, analyyseissä kuin voimavarojenkin käytössä. Toiminnasta viestiminen ja raportointi on tapahtunut oikeudenmukaisesti, avoimesti ja puolueettomasti yksityiskohtia salaamatta. Koko tieteellisen toiminnan elinkaaresta on kannettu vastuu aina ideasta julkaisemiseen ja sen vaikutuksiin asti. (Tutkimus-eettinen neuvottelukunta 2023, 11-12). HTK-ohjeen lisäksi tutkimuksen aikana on noudatettu oman tieteenalan sääntöjä ja ohjeistuksia. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 13). Esimerkiksi epärehellinen ja vilpillinen toiminta, kuten plagiointi on vältetty noudattamalla Laurean ohjeistuksia lähdeviitteiden merkitsemisessä. Lisäksi lähteiden valitsemiseen on käytetty lähdekritiikkiä.

Hyvän tieteellisen menettelytavan eettisestä näkökulmasta katsottuna tieteelliseen toimintaan tarvittavista suostumuksista sekä eettisestä ennakoarvioinnista ennen tutkimusaineiston keräämisen aloittamista on huolehdittu. Tutkimus kohdistuu ihmisiin, jotka työskentelevät varhaiskasvatuksessa Espoossa. Täten opinnäytetyön toteuttamiselle on haettu tutkimuslupaa Espoon kaupungilta (Liite 1). Ennen haastatteluiden aloittamista kyseisen tutkimuslupan on hyväksynyt varhaiskasvatuksen kehittämisspäällikkö Marianne Leppänen. Lisäksi kaikki

haastateltavat ovat täyttäneet lomakkeen, jossa he suostuvat osallistumaan tutkimuksen aineiston tuottamiseen. Pohjana on toiminut Espoon kaupungin Henkilökunnan suostumus (Kasvun ja oppimisen toimiala) -lomake. Aineistonkeruu on aloitettu vasta myönnetyn tutkimusluvan ja haastateltavien täyttämien suostumuslomakkeiden vastaanottamisen jälkeen.

Laadullinen tutkimus perustuu tulkintaan (Vilka 2021). Laadullisen aineiston kerääminen on päämäärähakuista toimintaa ja tutkimuksen perustuminen ihmisten subjektiivisten kokemusten ja näkemysten tarkasteluun on asettanut omat haasteensa uskottavuudelle ja luotettavuudelle (Puusa & Juuti 2020). Haastattelussa eettiset ongelmat ovat monitahoisia ja etenkin ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa tärkeimpinä eettisinä periaatteina yleensä ovat informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus, yksityisyys sekä seuraukset. Lisäksi itse haastattelutilanteessa henkilöiden antamien tietojen luottamuksellisuus on otettu huomioon.

Haastattelua litteroitaessa on noudatettu mahdollisimman uskollisesti haastateltavien suullisia lausumia. Analyysin teossa on kiinnitetty huomiota siihen, miten syvällisesti ja kriittisesti haastattelua on ollut mahdollista analysoida. Todentamisen puolesta minulla on tutkijana ollut velvollisuus esittää niin varmaa ja todennettua tietoa kuin mahdollista. Raportoinnissa luottamuksen lisäksi on huomioitu ne seuraukset, joita julkaistulla raportilla mahdollisesti on heitä koskeville ryhmille, instituutioille ja itse haastateltaville. (Hirsjärvi & Hurme 2022.)

Laadullisessa tutkimuksessa validiteetti eli pätevyys saa usein enemmän huomiota kuin reliabiliteetti, jossa on kyse luotettavuudesta. Tutkimuksen pätevyyteen liittyy se, kuinka perusteellisesti tutkimus on tehty ja onko saadut tulokset sekä tehdyt päätelmät keskenään johdonmukaisia. Pätevyys voidaan siis ymmärtää tutkimuksen uskottavuutena ja vakuuttavuutena. Reliabiliteetissa eli tutkimuksen luotettavuudessa on tarkasteltava, miten tutkimuksen luonne ja tutkimusaiheet ovat saattaneet vaikuttaa tutkimukseen osallistuneiden vastauksiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b). Tutkimustuloksiin on suhtauduttu kriittisesti ja pohdittu, mistä tulokset kertovat.

7.2 Toteutuksen arviointi

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa tunnistetaan alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeet ja miten niihin puututaan. Tavoite toteutui mielestäni hyvin, sillä sain vastaukset laatimiini tutkimuskysymyksiin. Lisäksi haastateltavien kokemukset yhteensä yhdeksästä eri päiväkodista ympäri Espoota antoivat mielestäni riittävän laajan kuvan Espoon suomenkielisen varhaiskasvatuksen tilanteesta.

Tutkimuksen menetelmänä toimi teemahaastattelu, joka haastattelumuotona oli erittäin toimiva, sillä aiheiden järjestystä pystyi helposti säätämään haastattelun aikana sekä

lisäkysymysten esittäminen ja perustelujen saaminen sujui vaivattomasti. Haastattelut nauhoitettiin Teams:in välityksellä, joten niiden litterointi sujui helposti. Kokonaisuudessaan haastateltavat vastasivat haastattelukysymyksiini erittäin hyvin; laajasti ja lukuisin esimerkein, joten sisältöä oli paljon. Haastatteluiden purkaminen ja niiden sisällön tuominen tarpeeksi tiiviinä opinnäytetyöhöni on ollut haastavaa, sillä on pitänyt tarkkaan miettiä, mikä on olennaisinta opinnäytetyön tavoitteiden, tutkimusongelman ja -kysymysten kannalta.

7.3 Oppimiskokemukset

Haastatteluiden kautta opin, kuinka merkittävää on, että varhaiskasvatuksen henkilökunta on ammattitaitoista ja kouluttautunutta. Jos varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on tarkkaa tietoa alle kolmevuotiaan kehitysvaiheista, kognitiivisista tarpeista sekä sosiaalisista taidoista, herää mahdollinen huoli riittävän varhain ja perusteellisista syistä. Lisäksi tuen toteuttamiseen saattaa olla paremmat resurssit, kun jo ammatillisten lähtökohtien perusteella ymmärtää miksi ja miten lapsen yksilöllistä tukea kuuluu järjestää. Tällöin mahdolliset tuen tarpeet tulevat löydetyiksi sekä tukea osataan toteuttaa sopivalla tavalla. Lisäksi opin, kuinka tärkeää ja arvostettua monialainen yhteistyö on tuen toteutumisen kannalta. Etenkin yhteistyö neuvolan kanssa korostui ja sieltä koettiin saavan hyvin apua tukea tarvitsevien lasten vaihteleviin tilanteisiin.

En osannut odottaa, että tutkimustuloksista paljastuu, kuinka tehostetun tuen määrä alkaa Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa olemaan ehkä jopa yleistä tukea suurempi. Muuten haastateltavien vastauksissa tai tutkimuksen lopputuloksessa ei ilmennyt oikein mitään yllättävää, sillä ne olivat todella yhdenmukaisia keräämäni tietoperustan kanssa. Erilaisista arviointilomakkeista tuen tarpeiden selvittämiseksi oli melko vähän mainintaa, vain yhden varhaiskasvatuksen opettajan maininta.

7.4 Kehittämisajatukset

Opinnäytetyön kautta tajusin, kuinka suuri tarve olisi alle kolmevuotiaiden lasten kehityksen ja oppimisen havainnointi- ja arviointityökaluille sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden toimintaohjeelle huolen herätessä. Nämä voisivat toimia suurena apuna kaikille varhaiskasvatuksen työntekijöille, sillä tämä selkeyttäisi erilaisia tilanteita ja toimintaa tuen tarpeiden tunnistamisen ja toteuttamisen osalta. Lisäksi vanhempia olisi hyvä osallistaa enemmän lapsen tuen tarpeiden tukemiseen, jotta vastuu ei jäisi pelkästään varhaiskasvatuksen henkilöstölle.

Joitakin havainnointi- ja arviointityökaluja alle kolmevuotiaiden tuen tarpeisiin on jo olemassa, mutta niiden kehittäminen saattaisi lisätä työkalujen tunnettavuutta ja matalamman

kynnyksen käyttöönottoa. Havainnointityökalun uudistaminen tai kehittäminen auttaisi esimerkiksi mahdollisten sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen haasteiden varhaisessa tunnistamisessa. Myös varhaislapsuuden kehitystä arvioivia työkaluja olisi hyvä uudistaa tai kehittää, jotta erilaisten kehitysalueiden, kuten kielen tai motoriikan kehitystä olisi helpompi arvioida. Matalalla kynnyksellä käyttöön otettavat työkalut voisivat toimia varhaiskasvatuksen työntekijöiden hyvänä tukena, jolloin huolen herääminen ei jäisi kiinni vain omasta subjektiivisesta näkemyksestä tai olisi suoraan yhteydessä varhaiskasvatuksessa työskentelevän ammattitaitoon lapsen normaalien kehitysvaiheiden tuntemisessa.

Varhaiskasvatuksen työntekijöille voisi kehittää selkeät ja konkreettiset toimintaohjeet, kuinka toimia, kun huoli taaperoikäisen lapsen tuen tarpeesta herää. Toimintaohjeet voisivat esimerkiksi pitää sisällään tarkat ohjeet siitä, kuinka edetä ja keneen olla yhteydessä. Vaikka vuoden 2022 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet käsittelevätkin yleisesti lapsen tukea varhaiskasvatuksessa, olisi työntekijöillä hyvä olla konkreettisempi ja helposti käyttöön otettava toimintaohje juuri alle kolmevuotiaiden lasten mahdollisten tuen tarpeiden osalta.

Vanhempien osallistamista lapsen tuen tarpeiden tukemiseen voisi kehittää esimerkiksi erilaisten koulutusohjelmien ja tukiryhmien avulla, jotka tarjoaisivat tietoa, taitoja ja tukea. Ne voisivat auttaa vanhempia ymmärtämään ja tunnistamaan paremmin lastensa tuen tarpeita, jolloin lapsen tukeminen vanhempien osalta toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Koulutusohjelmissa ja tukiryhmissä vanhempien olisi mahdollista ilmaista huolensa ja kysymyksensä ilman tuomitsemisen pelkoa avoimessa ja turvallisessa ympäristössä ammattilaisten ja muiden vertaisten tukemana ja rohkaisemana. Kyseinen kehittämisidea edistäisi vanhemmuuden vahvistamista sekä taaperoiden tuen tarpeiden tukemista.

Lähteet

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Aila, K. 2022. Varhaiskasvatuksessa toteutettava tuki. Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://okm.fi/lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus: keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.

Barata, C., Barros, S., Cadima, J., Coelho, V., Nata, G. 2020. Literature review on early childhood education and care for children under the age of 3. OECD Education Working Papers No. 243. Viitattu 30.10.2023. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/a9cef727-en.pdf?expires=1698732960&id=id&accname=guest&checksum=1CF25F47999D12D651E85E9168401925>

Eriksson, E. & Rautava, M. 2005. Huolen vyöhykkeistö varhaisen puuttumisen tukena. Varpu: Lapselle tukea ajoissa. Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 26.10.2023. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Varpu-tukea-lapselle-ajossa.pdf>

Espoo 2022. Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus: Varhaiskasvatussuunnitelma 2022. Viitattu 10.10.2023. <https://www.espoo.fi/fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatussuunnitelma>

Espoo 2023. Tutkimusluvut. Viitattu 07.09.2023. <https://www.espoo.fi/fi/tutkimusluvut>

Günther, K. & Hasanen, K. 2023. Malli tutkimusprosessin kulusta. Johdanto: tutkimuksen kulku. Tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/tutkimuksen-kulku/>

Heiskanen, N., Neitola, M., Nevala, P., Siipola, M., Syrjämäki, M., Viitala, R. & Viljamaa, E. 2021. Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa: Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:13. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 17.10.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162927/OKM_2021_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Heiskanen, N. & Syrjämäki, M. 2022. Pienet tuetut askeleet: Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus.

Helsingin kaupunki 2023. Varhaiskasvatus. InfoFinland. Viitattu 28.10.2023. <https://www.infofinland.fi/fi/education/early-childhood-education>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2022. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hujala, E. & Turja, L. 2020. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Högström, M. 2020. Kolmiportainen tuki kuntien varhaiskasvatussuunnitelmissa. Pro gradu - tutkielma. Helsingin yliopisto. Viitattu 24.10.2023. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/73c59697-1590-4062-bdd1-6b7ff13c74b2/content>

Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus toukokuu 2016. Opetushallitus. Viitattu 16.10.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf

Karila, K. 2019. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Pedagogiikan aika. Lastentarhanopettajaliitto. Helsinki: PunaMusta. Viitattu 23.10.2023.

https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf

Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2022. Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.

Kuikka, M. 2005. Mitä varhaisella puuttumisella tarkoitetaan? Varpu: Lapselle tukea ajoissa. Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 25.10.2023. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2023. Lapsen kasvu ja kehitys. Viitattu 10.10.2023. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/>

Neitola, M. 2019. Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa. Pedagogiikan aika. Lastentarhanopettajaliitto. Helsinki: PunaMusta. Viitattu 23.10.2023.

https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf

Nykänen, H. 2023. Lasten kielen kehityksen ongelmiin uutta apua. Viitattu 1.11.2023. <https://areena.yle.fi/1-66618118>

Opetushallitus 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tiivistelmä: tilannekatsaus toukokuu 2016. Viitattu 28.10.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/176639_vaikuttava_varhaiskasvatus_tiivistelma.pdf

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Viitattu 10.10.2023. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>

Opetushallitus 2023a. Luupin alla: Mitä tilastot kertovat varhaiskasvatukseen osallistumisesta ja sen järjestämisestä Suomessa? Viitattu 01.03.2024. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2023/luupin-alla-mita-tilastot-kertovat-varhaiskasvatukseen-osallistumisesta-ja-sen>

Opetushallitus 2023b. Mitä lapsen tuki varhaiskasvatuksessa on? Viitattu 20.10.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>

Opetushallitus 2023c. Tuen toteuttamisen prosessimaisuus. Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa OSA 3. Mitä lapsen tuki varhaiskasvatuksessa on? https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Lapsen%20tuki%20varhaiskasvatuksessa%20tukimateriaali%20OSA%203_p%C3%A4ivitetty%209_2023.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023. Varhaiskasvatus: Varhaiskasvatuksen tuesta usein kysyttyä. Viitattu 20.10.2023 <https://okm.fi/varhaiskasvatuksen-tuesta-kysyttya>

Pakanen, A. 2019. Varhaiskasvatuksen pedagogiikan vahvistamisen aika on juuri nyt! Pedagogiikan aika. Lastentarhanopettajaliitto. Helsinki: PunaMusta. Viitattu 23.10.2023.

https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf

Pihlaja, P. & Viitala, R. 2022. Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. Aineisto- ja teorialähtöisyys. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. Reliabiliteetti. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html
- Sajaniemi, N. 2019. Minkälainen on pieni lapsi? Pedagogiikan aika. Lastentarhanopettajaliitto. Helsinki: PunaMusta. Viitattu 23.10.2023. https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf
- Salminen, J. & Salonen E. 2022. Alle kolmevuotiaiden lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen. Pienet tuetut askeleet: Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sanapolku 2023. KieLo-hanke; Kehitetään yhdessä! Viitattu 12.09.2023. <https://www.sanapolku.fi/kielo/>
- Suoranta, J. & Eskola, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Tilastokeskus 2022. Varhaiskasvatukseen osallistui 230 600 lasta vuonna 2021. Viitattu 12.09.2023. <https://www.stat.fi/julkaisu/ckwd9j2c8fbpq0c53mhrob1za>
- Tuononen 2021. Varhaiskasvatukseen osallistuminen yleistyy nopeasti Suomessa ja kansainvälisesti. Viitattu 12.09.2023. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/varhaiskasvatukseen-osallistuminen-yleistyy-nopeasti-suomessa-ja-kansainvalisesti/>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauseräilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki. Viitattu 06.09.2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540. Viitattu 10.10.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>
- Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä: Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuviot

Kuvio 1: Tuen toteuttamisen prosessimaisuus (Opetushallitus 2023c).	11
Kuvio 2: Varhaiskasvatuksessa toteutettava tuki (Aila 2022).	13
Kuvio 3: Aineiston analyysiprosessi.	18
Kuvio 4: Tutkimuksen ylä- ja alaluokat.	23
Kuvio 5: Alle kolmevuotiaiden tuen tarpeiden tunnistaminen.	35
Kuvio 6: Yleisimmät tuen tarpeet alle kolmevuotiailla.	36
Kuvio 7: Malli tutkimusprosessin kulusta (Günther & Hasanen 2023).	37

Taulukot

Taulukko 1: Analyysiprosessi-esimerkki tuen tarpeiden tunnistamisesta	19
Taulukko 2: Analyysiprosessi-esimerkki huolta herättävistä tilanteista	20
Taulukko 3: Analyysiprosessi-esimerkki yleisimmistä tuen tarpeista alle kolmevuotiailla	21
Taulukko 4: Analyysiprosessi-esimerkki tuen järjestämisestä ja toteutumisesta.....	22

Liitteet

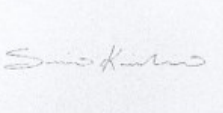
Liite 1: Tutkimuslupa	46
Liite 2: Teemahaastattelun runko.....	50

Liite 1: Tutkimuslupa

**Espoon Kasvun ja oppimisen toimiala
Tutkimuslupahakemus**

1. TUTKIMUKSEN NIMI	Alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeiden tunnistaminen varhaiskasvatuksessa	
2. KOHDEYKSIKKÖ	Tutkimuksen suunniteltu kohdeyksikkö (-yksiköt) Espoon kaupungissa, Suomenkielinen varhaiskasvatus	
3. TUTKIMUKSEN KUVAUS	<p>Tutkimuksen aihe ja lyhyt kuvaus (tutkimuksen tavoitteet, aineiston keruu, max. 160 merkkiä). (Liitä tutkimussuunnitelma liitteeksi.) Tutkimuksen tavoitteena on selvittää teemahaastattelun avulla, kuinka Espoon suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa tunnistetaan alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeet ja miten niihin puututaan.</p> <p>Onko tutkimussuunnitelma salassa pidettävä? ☐ Kyllä, perustelut: ☒ Ei, tutkimussuunnitelma on julkinen.</p> <p>Aineiston otanta ja keruu-aika Espoon kaupungin suomenkielisen varhaiskasvatuksen työntekijät, jokainen työntekijä eri yksiköstä. Keruu-aika marraskuusta joulukuuhun 2023.</p> <p>Tutkimuksen tarkoitus ☐ Pro gradu ☐ Licensiaattityö ☐ Väitöskirja ☒ Muu opinnäytetyö, mikä Sosiaalialan opinnäytetyö (amk) ☐ Muu, mikä? Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika: Kevät 2024</p>	
4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	Ovatko tutkimuksen kohteena kasvun ja oppimisen toimialan asiakkaat, esim. oppilaat tai huoltajat?	☐ Kyllä ☒ Ei
	Onko tutkimuksen kohteena kasvun ja oppimisen toimialan henkilöstö?	☒ Kyllä ☐ Ei
	Onko tutkimuksen kohteena henkilö (henkilöitä), jonka osallistumisesta päättää huoltaja tai edunvalvoja	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitä Lisätietoja -kohtaan, miten huoltajan suostumus hankitaan

Tutkittavien henkilöiden lukumäärä Espoon kaupungissa	5 henkilöä
Tutkimuksessa tutkittavien henkilöiden lukumäärä kokonaisuudessaan	5 henkilöä
Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja	☐ Kyllä ☒ Ei
Muodostuuko tutkimusta tehtäessä henkilötietopohjainen tutkimusrekisteri	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, täytä myös Tutkimusrekisteritiedot -lomake
Käytetäänkö tutkimuksessa jo olemassa olevien rekistereiden tietoja	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan
Onko tutkimus osa jotain laajempaa tutkimusta / projektia	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan.
Aineiston keruumenetelmä	☐ Kysely ☐ Havainnointi ☒ Haastattelut ☐ Asiakirja-analyysi ☐ Muu, mikä:
Miten tutkimusaineisto säilytetään tietoturvallisesti tutkimuksen teon ajan (esim. lukollinen kaappi, salasana, kulunvalvonta, käyttöloki, pseudonymisointi)? Tutkimusaineistoa säilytetään huolellisesti ja tietoturvallisesti tietokoneellani ja Laurean tarjoamassa OneDrive-pilvipalvelussa. Sekä tietokoneeni että pilvipalvelu on suojattu salasanalla. Tutkimusaineistoon ei kerätä henkilötietoja.	
Tutkimusaineiston hävittäminen tai arkistointi tutkimuksen päättyttyä	☒ Tutkimusaineisto ja tunnistetiedot hävitetään. Miten aineisto tuhoaan tietoturvallisesti ja milloin? Tutkimusaineisto tuhoaan poistamalla ja roskakori tyhjentämällä tulosten julkaisemisen jälkeen. ☐ Tutkimusaineisto arkistoidaan ilman tunnistetietoja. Miten tunnistetiedot tuhoaan tietoturvallisesti ja milloin? ☐ Tutkimusaineisto arkistoidaan tunnistetiedoin tutkimuksen päättyttyä arkistolain mukaisesti. Miten tutkimusaineisto arkistoidaan tietoturvallisesti ja minne?
Lisätietoja	

	Kerään haastateltaviltani suostumuksen osallistumisesta tutkimuksen aineiston tuottamiseen. Pohjana toimii Espoon kaupungin Henkilökunnan suostumus (Kasvun ja oppimisen toimiala) -lomake.
5. TUTKIJATAHON TIEDOT	Tutkimuksen tekijä/t (alleiviivaa yhteyshenkilö) Sarianne Karjalainen
	Yhteyshenkilön osoite
	Puhelin
	Sähköpostiosoite
	Organisaatio / yksikkö, johon tutkimus tehdään
	Tutkimuksen ohjaaja / vastuullinen johtaja yhteystietoineen
6. TUTKIMUKSEN HYÖDYT	Arvioi, miten tutkimus hyödyttää kaupungin palvelujen kehittämistä: Tutkimuksen avulla saadaan enemmän tietoa siitä, mitä tuen tarpeita alle kolmevuotiailla lapsilla on, miten tuen tarpeita tunnistetaan ja mitä tukitoimia on saatavilla.
7. TUTKIMUKSEN TEKIJÖIDEN SITOUMUS JA ALLEKIRJOITUKSET	Vakuutan, että tässä tutkimuslupahakemuksessa ja sen liitteissä annetut tiedot ovat oikeat. Sitoudun siihen, että en käytä saamiani tietoja tutkimuksen kohteen tai hänen läheistensä tai Espoon kaupungin vahingoksi tai sellaisten etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus. En luovuta saamiani henkilötietoja sivullisille, vaan pidän ne salassa. Tutkimustulokset esitän niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. En käytä saamiani tietoja muuhun tarkoitukseen kuin mihin tutkimuslupa on myönnetty. Noudatan EU:n yleistä tietosuojasetusta, tietosuojalakia ja muualla lainsäädännössä mainittuja säännöksiä henkilötietojen käsittelystä ja salassapidosta. Sitoudun tutkijan eettisiin periaatteisiin, tutkimuksen toteutusehtoihin ja kasvun ja oppimisen toimialan antamiin ohjeisiin. Ilmoitan viipymättä tutkimuslupahakemuksessa pyydettyjen henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta Espoon kaupungin tietosuojavastaavalle tietosuoja@espo.fi , jos tutkimusryhmän muu jäsen ei ole vielä ilmoitusta tehnyt. Suostun siihen, että Espoon kaupungin internet-sivuilla julkaistaan tutkimuksen nimi, tutkimuksen tekijän organisaatio ja tutkimuksen arvioitu valmistumisaika. Paikka ja aika Espoo, 9.10.2023 Allekirjoitukset ja nimenselvennykset Sarianne Karjalainen

8. PÄÄTÖS	☒ Tutkimuslupa myönnetään ☐ Tutkimuslupa myönnetään ehdollisena:
	Myönnetyn tutkimusluvun numero <u>17</u> /20 <u>23</u> ☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä seuraavin perustein:
	Pyydetään lähettämään tutkimuksen valmistuttua sähköpostitse samaan osoitteeseen kuin tämä tutkimuslupahakemus ☐ Tiivistelmä ☒ Koko tutkimusraportti
	Espoossa <u>17/10 2023</u>
	Päätäjän allekirjoitus
	Nimenselvennys <u>Marianne Leppänen</u>
	Virka-asema <u>vs. Kehittämispäällikkö</u>
<p>Tutkimusluvun myöntäminen ei velvoita tutkimuksen kohteita osallistumaan tutkimukseen. Tutkijan on neuvoteltava aina erikseen tutkimuskohteena olevien organisaatioiden kanssa tutkimukseen osallistumisesta ja kohteen nimen mainitsemisesta tutkimusraportissa. Tutkimuksen teko ei saa häiritä tutkimuskohteen toimintaa.</p>	

9 LIITTEET

Merkitse hakemuksen liitteet alle rastilla:

- Tutkimussuunnitelma
- Tutkimusrekisteritiedot
- Haastattelurunko/kyselylomake ja muu materiaali, joka tutkittaville jaetaan ja jolla tietoa kerätään
- Suostumuslomake
- Tiedote/tiedotteet tutkimuksesta
- EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen vaikutustenarviointi
- Muu, mikä?

Liite 2: Teemahaastattelun runko

1. Tuen tarpeiden tunnistaminen:

- Miten alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeet tunnistetaan?
- Miten helposti huoli alle kolmevuotiaan lapsen tuen tarpeesta herää?
- Millaisissa tilanteissa huoli yleensä herää?
- Mitkä ovat yleisimpiä tuen tarpeita, joihin olet törmännyt työskennellessäsi alle kolmevuotiaiden lasten kanssa?
- Ketkä eri tahot osallistuvat varhaiskasvatuksessa lapsen tuen tarpeen tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn?

2. Tuen tarpeiden huomioon ottaminen:

- Miten toimitte, kun huoli lapsen tuen tarpeesta herää?
- Millaisissa tilanteissa mahdollinen huoli sivuutetaan tai jätetään vähemmälle huomiolle?
- Kuinka usein erityisopettaja osallistuu alle kolmevuotiaiden lasten tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin?
- Mitkä ovat tuen järjestämisen periaatteet varhaiskasvatusyksikössä?

3. Tuen rakentuminen varhaiskasvatuksessa:

- Miten tuki rakentuu varhaiskasvatusyksikkönne arjessa?
- Minkälaisia tuen muotoja on mahdollista järjestää?
- Mitä yleinen tuki konkreettisesti on?
- Esiintyykö paljon tilanteita/tapauksia, joissa yleinen tuki ei riitä?
- Miten tehostetun tai erityisen tuen määrä alle 3-vuotiaiden keskuudessa on muuttunut urasi aikana?

- Miten pedagoginen, rakenteellinen ja hoidollinen tuki näkyy varhaiskasvatyüksikkönne arjessa?

4. Tuen toteutuminen:

- Mitkä asiat koet olevan erityisen tärkeitä lapsen tuen toteutumisen kannalta?
- Koetko, että lapset saavat riittävän tasoista tukea varhaiskasvatyüksikössänne?
- Jos tuki on riittämätöntä, mistä tämä johtuu?